Evropský parlament
2014-2019

Petiční výbor

9.10.2018

SHRNUTÍ CESTY A DOPORUČENÍ

v návaznosti na vyšetřovací misi vyslanou do Lužice v Německu od 14. do 16. února 2018

Petiční výbor

Účastníci:

Pál Csáky	(PPE) (vedoucí)
Margrete Auken	(Verts/ALE)
Tatjana Ždanoka	(Verts/ALE)

1. Úvod

Vyšetřovací mise v Postupimi a lužickém regionu v Německu, která se uskutečnila ve dnech 14.–16. února 2018, byla uspořádána Petičním výborem na základě článku 216a jednacího řádu Evropského parlamentu a schválena předsednictvem Parlamentu dne 13. listopadu 2017. Účelem této vyšetřovací mise bylo prošetřit dopad těžby hnědého uhlí a uhelných elektráren v lužickém regionu na společenství Lužických Srbů (slovanské autochtonní obyvatelstvo tohoto regionu, označované i jako Wendové) a znečištění Sprévy a sousedícího vodstva v důsledku těžby hnědého uhlí.

2. Petice

Petice č. 0709/2015 ve věci ochrany území obývaného Lužickými Srby (Wendy) v Lužici.

Předkladatel požaduje právní a politickou ochranu pro Lužické Srby, slovanskou autochtonní menšinu žijící v Lužici v severovýchodním Německu, ve spolkových zemích Sasko a Braniborsko. Od roku 2014 jsou jejich zvyky, jazyk a tradice uznávány jako součást nehmotného kulturního dědictví. Území, kde žijí, nicméně charakterizují doly a uhelné elektrárny. Jsou proto ohroženi ztrátou půdy, půdní erozí, znečištěním povrchových i podzemních vod a znečištěním ovzduší způsobovaným mikročásticemi a těžkými kovy. Značná část obyvatelstva trpí následkem toho závažnými onemocněními.

Předkladatel je znepokojen odmítavým postojem spolkových zemí Sasko a Braniborsko k návrhu, aby uhlí přestaly využívat jako zdroj energie, přestože by tak mohly učinit bez významnějších hospodářských škod. Jedna švédská těžební společnost chce navíc svou činnost v oblasti rozšířit, a to bez ohledu na dopad této činnosti na životní prostředí, přičemž hrozí, že až se odtud přesune jinam, náklady na odstranění znečištění ponesou místní obyvatelé. Předkladatel vyzývá Evropský parlament, aby zajistil, že obě německé spolkové země zaručí ochranu Lužických Srbů (Wendů) jakožto původních obyvatel Lužice a přijmou nezbytná rozhodnutí týkající se budoucnosti těžby v regionu, a aby jim pomohl se zachováním lužickosrbského jazyka a kultury. Žádá jej, aby obě spolkové země vyzval k přechodu od uhelných elektráren k obnovitelným zdrojům energie a aby se zasadil o to, že uvedená švédská těžební společnost ponese odpovědnost za znečištění životního prostředí, které způsobila, a aby náklady na jeho odstranění nemuseli nést místní obyvatelé. Dále jej žádá, aby v této oblasti zajistil spravedlivou hospodářskou soutěž v odvětví energetiky a aby zvýšil obecné povědomí o problémech lužickosrbské komunity, které ohrožují její samotnou existenci.

Petice č. 1012/2017 ve věci znečištění vody v řece Sprévě a v sousedícím vodstvu způsobeného těžbou uhlí v Lužici

Předkladatel petice zastává názor, že v Lužici nelze dosáhnout cíle rámcové směrnice o vodě, jímž je poskytování dostatečné zásoby kvalitní povrchové a podzemní vody, a to kvůli tamní těžbě uhlí. Má za to, že za masivní a rozsáhlé znečištění řeky Sprévy a sousedícího vodstva je zodpovědný provozovatel těžby. Ekologický status Sprévy zhoršují sírany a hydroxidy železa. Kvůli těžbě uhlí se ničí struktury osídlení i příroda a krajina. Kromě toho pokles hladiny podzemní vody a vyplavování znečišťujících látek vede ke značné kvantitativní a kvalitativní zátěži pro podzemní i povrchovou vodu, a tudíž pro celkovou hydrologickou bilanci. V lužické oblasti těžby hnědého uhlí vede oxidace nerostů v půdě obsahujících železo a síru, jako je pyrit a markazit, vyvolaná poklesem hladiny podzemní vody, k takzvanému zakalování Sprévy oxidy

železa, a když podzemní voda opět stoupne, ke zvýšené koncentraci sulfátů v podzemní vodě a s ní spojených povrchových vodách kvůli oxidaci sulfidů. Předkladatel petice vyzývá Evropský parlament, aby přijal příslušná opatření, která zajistí, že se kvalita vody v řece Sprévě zlepší a že provozovatel bude povinen škody napravit a jakémukoli dalšímu znečišťování předcházet.

3. Podrobné shrnutí schůzí

Středa 14. února 2018

Setkání se zástupci braniborského Ministerstva pro hospodářství a energetiku a Ministerstva pro rozvoj venkova, životní prostředí a zemědělství

Setkání zahájil pan Hendrik Fischer, státní tajemník a zástupce lužickosrbského regionu, který účastníky stručně seznámil se situací energetické politiky spolkové země Braniborsko. V bývalé Německé demokratické republice byl lužický region z hlediska dodávání energie regionem nejvýznamnějším. Začátkem 90. let minulého století bylo v energetickém odvětví v tomto regionu zaměstnáno 100 000 osob. Během téhož desetiletí došlo k rozsáhlé deindustrializaci regionu a s ní spojené strukturální změně, která měla pro jeho obyvatele tíživé důsledky. V období transformace po sjednocení Německa byl provoz značného počtu elektráren a dolů ukončen. Nyní je přímo v tomto odvětví zaměstnáno méně než 10 000 osob. Problémem, který trvá dodnes, je najít udržitelné hospodářské a sociální řešení situace v regionu.

Státní orgány si jsou vědomy významných rušivých důsledků, které těžba hnědého uhlí pro život zdejších obyvatel má. Hlavním politickým problémem bylo docílit rovnováhy mezi různými zájmy a najít řešení, jež zajistí zavedení vhodných postupů, které umožní co největšímu počtu obyvatel Lužice dosáhnout důstojné životní úrovně.

Co se týče předmětu petice č. 1012/2017, pan Fischer uvedl, že průsaky a zvyšování hodnot železa v řece Sprévě představuje problém, který se poprvé objevil v letech 2008–2009, a který je tedy pro státní orgány poměrně nový. Orgány na něj zareagovaly rychle a přijaly mimořádná opatření za účelem jeho vyřešení a zamezení úniku znečišťujících látek na bázi železa. Jejich množství se podařilo částečně omezit. V letech 2008–2013 se stupeň znečištění řeky Sprévy ještě zvýšil. Státní tajemník potvrdil, že řešení problému, který představuje znečištění způsobené únikem síranů, je ve srovnání se znečištěním železitými látkami mnohem obtížnější. Oba problémy si nakonec vyžádaly ucelený plán namísto okamžitých a konjunkturálních reakcí. Zemský sněm spolkové země Braniborsko požádal příslušné státní orgány, aby během stávajícího volebního období předložily plán řešení tohoto problému.

Klaus Freytag, předseda oddělení pro energetiku a suroviny, přednesl stručný projev, ve kterém nastínil současnou situaci. Uvedl, že těžba má v Lužici stopadesátiletou tradici. Hnědouhelné doly zde byly už v roce 1850. Původně zemědělská oblast se pak díky těžbě velmi rychle industrializovala. Na konci 80. let 20. století se zde vytěžilo téměř 200 milionů tun hnědého uhlí, zatímco dnes těžba nepřesahuje 65 milionů tun. Z braniborských dolů pochází 40 milionů tun, ze dvou dolů, které patří Sasku, pak 20 milionů tun. Obě spolkové země spolu vždy úzce spolupracovaly, protože všechny doly jsou součástí lužického regionu, který se nachází v obou spolkových zemích. Hranice mezi nimi nehraje při plánování a vydávání povolení žádnou roli. Těžba hnědého uhlí má pro hospodářství tohoto regionu stále zásadní význam. Lidé zaměstnaní v tomto průmyslovém odvětví mají řádné zastoupení a spravedlivé mzdy. Na začátku 90. let 20. století docházelo k vážným sociálním problémům, jejichž příčinou byla mimo jiné vysoká

míra nezaměstnanosti, dosahující 25 až 30 %. Státní orgány se proto dnes usilovně snaží zajistit, aby energetická transformace neměla za následek prudký pokles zaměstnanosti. Pan Freytag dále zmínil přesídlení obyvatel obce Horno do města Forst, k němuž došlo na začátku 90. let v důsledku těžební činnosti v povrchovém dolu Jänschwalde. Tato obec byla přesídlena v rámci starobylého sídelního území lužickosrbského společenství. Zemská vláda se ve všech svých plánech i postupech snažila s touto menšinou spolupracovat a zajistit její ochranu. Konečné rozhodnutí o zahájení nové těžby v povrchovém dolu Welzow-Süd, o kterou projevil zájem nový provozovatel, bude přijato nejpozději v roce 2020 a bude zohledňovat transformaci energetiky a ceny energií. Právní předpisy na ochranu lužickosrbské menšiny jsou zakotveny v ústavě spolkové země Braniborsko a příslušná ustanovení obsahuje i zákon o těžbě hnědého uhlí.

K otázce znečištění vody pan Freytag uvedl, že jeho dopad je zjevný na řece Sprévě v Berlíně a na nádržích pitné vody v Berlíně i ve Frankfurtu nad Odrou. Za účelem zaručení dodávek pitné vody je nezbytné, aby existovala soustava nádrží a přehrad vytvořená na základě strategického plánu. Tento plán je nyní projednáván ve sněmu a následně bude strategickým způsobem proveden.

Pan Freytag dále uvedl, že poté, co bude v Německu v roce 2022 zastaven provoz jaderných elektráren, se zvýší poptávka po energii z uhlí (hnědého i černého). Konstatoval, že se ukázalo, že výroba elektřiny větrnými elektrárnami má své meze a že v rámci přechodu na obnovitelné zdroje energie zaujímá Braniborsko přední postavení.

Pan Fischer potvrdil, že v této fázi není stanoveno žádné datum, k němuž by měl být provoz uhelných elektráren ukončen. Existuje nicméně celkový plán těžby v regionu. Podle tohoto plánu dojde k uzavření posledního dolu a poslední elektrárny do roku 2040.

Paní Margete Aukenová zdůraznila, že je důležité, aby byl do té doby vypracován konkrétní plán pro alternativní zdroje energie. Na její otázku ohledně přístupu k údajům a transparentnosti zástupci potvrdili, že všechny vypracované zprávy a stanoviska, jakož i veškeré budoucí plánovací dokumenty a odborné posudky budou uveřejněny a budou volně přístupné. Uvedli rovněž, že ministerstva jsou v nejvyšší možné míře transparentní a budou zpřístupňovat všechny informace. Požádala příslušné instituty o shromáždění údajů, na jejichž základě vypracují nezávislí odborníci potřebné studie. Státní orgány považují tyto údaje za spolehlivé a důvěřují jim.

Podle současných plánů už k žádnému dalšímu přesídlování v Braniborsku docházet nebude. Pokud by se však měl rozšiřovat povrchový důl Welzow-Süd, museli by být přesídleni obyvatelé osady Proschim, která je součástí města Welzow. První krok by musela učinit dotyčná společnost, což se dosud nestalo. Plány společnosti LEAG, které byly předloženy v březnu 2017, by vedly k částečnému přesídlení zhruba 200 osob do osady Mühlrose, která se nachází ve spolkové zemi Sasko. Ještě před dvěma roky byli lidé vzhledem k plánům těžby v povrchovém dole Nochten (který se nachází rovněž ve spolkové zemi Sasko) na vyhlídku přesídlení připraveni. Byly podepsány dohody a smlouvy a byly dojednány částky odškodného. Když současný provozovatel představil na začátku března 2017 svůj plán těžby, lidé protestovali, protože se již na přesídlení připravili.

V obou spolkových zemích, v Braniborsku i v Sasku, si na přesídlování stanovili velmi vysoké sociální požadavky. V postoji k přesídlování existovaly mezigenerační rozdíly: zatímco starší lidé svůj domov opouštět nechtěli, mladší k tomu ochotní byli.

Na otázku týkající se státních dotací těžby uhlí zástupci odpověděli, že dotace jsou poskytovány na černé, nikoli hnědé uhlí. Existovaly pokusy interpretovat informace z různých zdrojů a na základě toho pak tvrdit, že těžba je dotována. Pojem „dotace“ je však na úrovni EU jasně definován a podle této definice žádné dotace poskytnuty nebyly.

Zástupci potvrdili, že po celou dobu probíhající těžby a rekultivace území budou vynakládány obrovské prostředky. Státní orgány chtěly zajistit, aby žádné náklady nemusely být hrazeny z veřejných prostředků. To bylo jedním z důvodů, proč si stanovily za cíl plánované postupné ukončení těžby hnědého uhlí, a nikoli ráznou transformaci s rušivým dopadem. Vedly úzký dialog se zúčastněnými stranami zastoupenými ve výboru pro těžbu hnědého uhlí.

Paní Carolin Schildeová, státní tajemnice Ministerstva pro rozvoj venkova, životní prostředí a zemědělství, k tomu dodala, že státní orgány zjistily, že příčinou znečištění vody a ekologického stavu vodních toků je hydroxid železitý. Pro sírany nejsou stanoveny žádné formální prahové hodnoty. V roce 2009 byl přijat plán ochrany přírodní rezervace Spreewald, která se nachází v těsné blízkosti pásma těžebních činností, s cílem zabránit průsakům hydroxidu železitého. Podle jedné nedávné studie pochází 70 % prosakujícího hydroxidu železitého z vytěžených dolů a 6 % z probíhající těžby.

Státní tajemnice zdůraznila, že státní orgány plní požadavky stanovené v rámcové směrnici o vodě. Ve vztahu k probíhající těžbě to bylo zajištěno již v první fázi plánování také stanovením toho, co se po ukončení činností s hlavními místy těžby stane. Státní orgány v současnosti pracují na přípravě správních rozhodnutí vycházejících z vědeckých údajů, aby stanovily prahové hodnoty pro sírany a další minerální látky. V případě síranů by měl být celý proces dokončen do konce roku 2018; v případě hydroxidů železa se očekává, že bude práce hotova v roce 2019.

Setkání se zástupci Ministerstva spolkové země Braniborsko pro vědu, výzkum a kulturu (za účasti zástupců z předchozího setkání)

Místo paní Ulrike Gutheilové, státní tajemnice Ministerstva spolkové země Braniborsko pro vědu, výzkum a kulturu, byli na setkání přítomni pan Rudolf Keseberg, vedoucí ústředního oddělení, a pan Clemens Neumann, vedoucí odboru pro lužickosrbské-wendské záležitosti.

Od roku 1992 je v braniborské ústavě zakotvena ochrana práv lužickosrbské menšiny a její kulturní identity. Jednotlivá práva na sebeurčení lužickosrbské menšiny stanoví rovněž lužickosrbský zákon. V 90. letech minulého století byla navíc v rámci parlamentní struktury státu zřízena Lužickosrbská rada. Tvoří ji pět členů lužickosrbského společenství. Na základě novely lužickosrbského zákona jsou voleni přímou volbou, přičemž právo hlasovat mají všichni příslušníci společenství. Přímá volba posílila legitimitu rady a zvýšila zájem o její práci. Rada je konzultována na všech úrovních parlamentního rozhodování a radí všem výborům zemského parlamentu. Rada pořádá rovněž pravidelná setkání se zástupci ministerstev, čímž je zajištěna výměna informací týkajících se otázek, které jsou předmětem sporu mezi státní správou a lužickosrbskou menšinou.

Paní Ulrike Gutheilová, státní tajemnice Ministerstva spolkové země Braniborsko pro vědu, výzkum a kulturu, je rovněž zástupkyní pro záležitosti lužickosrbského obyvatelstva a je v tomto regionu velmi často přítomna. Zástupci pro ochranu práv lužickosrbské menšiny pracují na plný úvazek i v zastupitelstvu města Chotěbuz a správního okresu Spréva-Nisa a jmenování takových zástupců se plánuje i v dalších správních okresech, kde žije lužickosrbské obyvatelstvo.

V roce 2014 byla přijata novela lužickosrbského zákona, která především nově vymezuje sídelní oblasti této menšiny. V minulosti byly sídelní oblasti jasně ohraničeny a vymezeny jako oblasti s kulturními a jazykovými tradicemi. Bylo nicméně zřejmé, že Lužičtí Srbové sídlí i v dalších oblastech, které se nacházejí mimo stanovená pásma. Právní definice sídelní oblasti se změnila na oblasti s kulturními *nebo* jazykovými tradicemi. V návaznosti na tuto změnu definice se řada oblastí na základě vlastního sebeurčení označila jako sídelní oblast. Zástupci připustili, že někteří obyvatelé těchto obcí měli rovněž odmítavý postoj. Přihlášení obcí k lužickosrbskému společenství bylo v některých případech předmětem stížností. Veškeré náklady spojené se zajištěním dvojjazyčného dopravního značení hradilo ministerstvo.

Mezi vymezená práva lužickosrbské menšiny patří rovněž právo na poskytnutí informací od orgánů veřejné správy a právo používat v úředním styku lužickosrbský jazyk. V oblasti vzdělávání existuje řada zvláštních záruk a v Chotěbuzi bylo založeno dolnolužické gymnázium. Zajistit v celém regionu možnosti jazykové výuky už od mateřských školek je ovšem vzhledem k rozptýlenosti lužickosrbského obyvatelstva náročné.

Obě spolkové země, Braniborsko a Sasko, založily v roce 1999 Nadaci lužickosrbského národa, která sídlí v saském Budyšíně. Tato nadace koordinuje a financuje řadu aktivit v oblasti vzdělávání a kultury a její rozpočet činí 18,6 milionu EUR ročně. K financování kulturních aktivit lužickosrbského společenství je využíváno rovněž evropských strukturálních fondů.

Mezi Hornolužickými a Dolnolužickými Srby jsou jazykové rozdíly a kromě toho i rozdíly strukturální. V Horní Lužici je osídlení souvislejší, v Dolní Lužici naopak více rozptýlené. Jednou z příčin této skutečnosti je přesídlování v důsledku těžby hnědého uhlí. Pan Keseberg uvedl, že spolupráce mezi oběma spolkovými zeměmi, Braniborskem a Saskem, je velmi těsná. Obě spolkové země mají společné programy financování a na Lipské univerzitě v Sasku je katedra lužickosrbských studií, na jejímž financování se Braniborsko podílí. Obě spolkové země se podílejí i na celé řadě společných kulturních aktivit (např. divadlo).

Velmi vážným problémem byla a je asimilace lužickosrbského obyvatelstva. Za Lužické Srby se považuje mnoho obyvatel a jejich rodiny mohou částečně uchovávat některé tradice, jako jsou způsoby odívaní, básně či pár úsloví. Lužická srbština je aktivně podporována, například na Dolnolužickém gymnáziu v Chotěbuzi, které je oblíbeno i mezi žáky bez předchozí znalosti lužické srbštiny. Projekt Witaj podporuje dvojjazyčné vzdělávání už v mateřských školách. Dalším problémem je rozptýlenost lužickosrbského obyvatelstva. Přestože se často jedná jen o velmi malé skupiny dětí, kterým má být výuka v lužické srbštině poskytována, ministerstvo investovalo do realizace pozitivních opatření na podporu lužickosrbského jazyka a menšiny značné prostředky.

K otázce týkající se způsobu přesídlování a jeho dopadů na obyvatele v sídelní oblasti pan Freytag uvedl, že je třeba rozlišovat mezi přesídlováním v době do roku 1990 a v období následujícím. V době do roku 1990 byly kvůli povrchové těžbě hnědého uhlí smeteny z povrchu

země celé vesnice. Lidé, kteří v těchto venkovských strukturách žili, byli přesídleni do moderních panelákových bytů. Naskýtal se pak neobvyklý pohled na starší osoby v tradičních oděvech žijící na moderních sídlištích. Tento dřívější postup přesídlování obyvatel byl dále neúnosný a vzhledem k ústavně zakotveným právům menšin neudržitelný. Dnes je politika přesídlování sociálně odpovědná a k jakémukoli přesídlování smí docházet jen v rámci dané sídelní a jazykové oblasti a jen pokud je naprosto nezbytné. Příkladem tohoto nového přístupu k přesídlování, který se řídí myšlenkou zachování sousedských vztahů, jsou obce Neu Horno, Neu Haidemühl či Neu Kausche. O emocionálním procesu, který je s přesídlením spojený, se lze ovšem dozvědět jen při rozhovoru s dotčenými lidmi.

Pokud jde o dopad současných těžebních činností, poukázal pan Freytag opět na skutečnost, že kromě rozhodnutí o rozšíření povrchového dolu Welzow-Süd, které bude přijato v roce 2020, už k žádnému dalšímu přesídlování v lužickosrbské sídelní oblasti v Braniborsku docházet nebude. Přesídlení vesnic bylo dokončeno. O tom, že má těžba hnědého uhlí dopad na lužickosrbské společenství, existovalo jasné povědomí jak před rokem 1990, tak poté. Jedním z příkladů vyrovnávání se s minulostí je dokumentační středisko v obci Neu Horno. Podobné styčné body jsou i v dalších vesnicích. Těžební společnosti rovněž poskytly obcím vysoké finanční částky na rozvoj lužickosrbské kultury.

K otázce pedagogického vzdělávání v Lipsku a stížností na snižování financování tohoto vzdělávání pan Neumann prohlásil, že k žádnému snižování nedošlo. Finanční podpora pedagogického vzdělávání na Lipské univerzitě se naopak zvýšila. Na základě dohody o spolupráci mezi Braniborskem a Saskem spolková země Braniborsko finančně přispěla na odbornou přípravu učitelů dolnolužické srbštiny. Před dvěma roky byla tato dohoda upravena, takže Braniborsko nyní přispívá částkou, která je výrazně vyšší. Mělo by tak být možné vytvořit stálou pedagogickou výuku a zajistit kvalitní studium. Byla přijata i další podpůrná opatření, učitelé jiných předmětů se například mohou rekvalifikovat na učitele lužickosrbského jazyka.

Setkání s panem Hansem-Georgem Thiemem, předsedou braniborského Zemského úřadu pro těžbu uhlí, geologii a suroviny (LBGR – Landesamt für Bergbau, Geologie und Rohstoffe)

Pan Thiem účastníky stručně seznámil se strukturou a úlohou Zemského úřadu pro těžbu uhlí, geologii a suroviny. Jedná se o státní orgán, který je podřízen Ministerstvu pro hospodářství a energetiku spolkové země Braniborsko a financován spolkovou zemí Braniborsko. Zabývá se schvalováním a sledováním průzkumů, těžby, přípravy a rafinováním surovin, jakož i ochranou zdraví při práci pracovníků. Je odpovědný za ochranu životního prostředí před následky těžby, včetně rekultivace použité půdy. Je to rovněž orgán, do jehož pravomoci spadá prosazování právních předpisů. Vykonává dohled nad těžebními společnostmi a zajišťuje schvalovací řízení v rámci operačního plánování společností.

Pan Thiem seznámil přítomné s tím, ve kterých povrchových dolech v lužickém regionu probíhá v současnosti těžba a ve kterých dolech, provozovaných v bývalé NDR, těžba skončila.

Uvedl, že hladina podzemních vod v okolí dolů v minulosti výrazně poklesla a že v současnosti znovu stoupá. Zvláštní vlastností půdy v tomto regionu je obsah síranů železa, které se v celé oblasti nachází i v podzemní vodě. V důsledku poklesu hladiny podzemní vody, který způsobila těžba, došlo k oxidaci pyritu. Když hladina podzemní vody opět stoupla, tento pyrit spolu s podzemní vodou pronikl do povrchových vod. Tento proces je příčinou kalného zbarvení vody.

Pan Thiem podal stručný přehled opatření, která byla za účelem řešení tohoto problému přijata. Tato opatření se zaměřila na dvě oblasti v Braniborsku, na severní část spreewaldské oblasti a na část jižně od Spreewaldu. LBGR koordinoval loužení a prováděl pravidelné monitorování. V roce 2015 zemský sněm rozhodl o vypracování všeobecného strategického plánu ochrany povodí řeky Sprévy před odpady vznikajícími v souvislosti s těžbou, v jehož rámci by se mělo navázat na bezprostředně přijatá opatření, která již byla v minulosti realizována.

Pan Thiem promluvil o dvou těžebních společnostech, které v regionu působí: *Lausitzer und Mitteldeutsche Bergbauverwaltungsgesellschaft mbH* (LMBV), kterou zřídila spolková vláda, ale svou činnost vykonává stejným způsobem jako soukromé společnosti, a *Lausitz Energie Bergbau AG a Lausitz Energie Kraftwerke AG* (LEAG). LBGR odpovídá především za povolování činnosti společnosti LEAG, přičemž základní právní úpravu představují požadavky, které stanoví spolkový těžební zákon.

Na dotaz ohledně nezávislosti LBGR pan Thiem jako příklad uvedl postup plánování, který musí být podle požadavků LBGR zahájen v případě otevření nového povrchového dolu nebo v případě rozšíření dolu stávajícího. Vydání či nevydání povolení mohou prošetřit správní soudy. Podle názoru pana Thiema je tím nezávislost úřadu zaručena. Správní řízení se v současnosti využívá stále častěji.

Se způsobem těžby v bývalé NDR i s jejím současným způsobem jsou spojeny problémy. Vydá-li úřad společnosti povolení k těžbě, vydá zároveň s ním seznam požadavků, jejichž plnění pak sleduje. Existuje rozsáhlá síť monitorovacích stanovišť a nezávislých odborníků, s nimiž jsou vedeny konzultace.

Setkání s předkladateli peticí

Setkání se zúčastnili Hannes Wilhelm-Kell a Oliver Powalla, předkladatelé peticí; Thomas Burchardt, zástupce lužickosrbského společenství v komisi spolkové země Braniborsko pro těžbu hnědého uhlí; Axel Kruschat, člen sdružení BUND – Friends of the Earth Germany ve spolkové zemi Braniborsko; Silke Milius a Edith a Christian Penkovi, zástupci lužickosrbské menšiny. V úvodu setkání se pan Csáky stručně vyjádřil k předchozím schůzkám se státními orgány. Následovaly prezentace předkladatelů peticí a hostů.

Pan Kell stručně shrnul svou petici a uvedl několik doplňujících informací a příkladů. Obě zemské vlády stanoví politické cíle budoucí energetické politiky. V žádné z obou spolkových zemí, tj. ani v Sasku, ani v Braniborsku, nebylo rozhodnuto o stanovení konečného data, k němuž by měla být výroba elektřiny v uhelných elektrárnách ukončena, a obě vlády plánují, že těžba hnědého uhlí by měla pokračovat až do roku 2040. Státní orgány plní cíle energetické politiky v daném politickém rámci. Při povolování činností v oblasti těžby hnědého uhlí musejí státní orgány vyvažovat zájmy veřejné vůle na straně jedné a zájmy energetické politiky na straně druhé.

Uvedl, že většinu ze 100 000 osob, které před sjednocením pracovaly v oblasti těžby hnědého uhlí, tvořili pracovníci z jiných částí bývalé NDR. Cenou za těžbu uhlí bylo zničení 136 vesnic a krajiny o rozloze asi 1 500 km². Skutečnost, že o své domovy přišlo 30 000 lidí, měla závažný dopad na kulturu a jazyk. Lidé se však nedočkali žádné náležité kompenzace. Orgány veřejné moci těžbu hnědého uhlí často prezentovaly jako úspěch, jako tomu například bylo v případě přesídlení obyvatel vesnice Horno. Ve skutečnosti měly tyto případy k úspěchu daleko. V

odpovědi na prohlášení ministerstva o tom, že probíhající těžba se na znečištění vod (například průsaky) podílí 6 %, předkladatel petice uvedl, že podle vědeckého stanoviska je vliv současné těžby zásadnější a předpokládá se, že tomu tak bude i v budoucnu.

Příklad povrchového dolu v Nochtenu svědčí o dopadech na biosféru v důsledku nepřesných údajů, na jejichž základě byla vydána povolení. Těžební činnosti byly prováděny s jistou mírou flexibility, s níž strategické plánování nepočítalo. Pokračovaly rychleji, než se původně plánovalo, takže byly realizovány o rok dříve. Postupovalo se tak bez ohledu na ohrožené druhy, které ve výsledku zmizely. Došlo tudíž k narušení biosféry. Ničení ohrožených druhů, z nichž některé jsou zařazeny na červeném seznamu, představuje obecný trend.

Pan Powalla se vyjádřil ke své petici a k odpovědi Komise a uvedl některé doplňující informace. Podle jeho názoru došlo k porušení zákazu znehodnocování vodních zdrojů, který stanovila rámcová směrnice o vodě.

Zaprvé poukázal na to, že koncentrace síranu v řece Sprévě dosahuje kritických hodnot a reálně ohrožuje dodávky pitné vody ze Sprévy pro Berlín, což se dotýká přibližně jednoho milionu obyvatel. Koncentrace síranu se blíží kritické hodnotě a v některých oblastech ji dokonce překračují a očekává se, že se tyto hodnoty budou i nadále zvyšovat. Nové zdroje, jako je „Chotěbuzský Balt“, do kterých je přiváděna voda ze Sprévy, jsou od začátku kontaminované. V nadcházejících letech lze očekávat závažné zhoršování kvality vody. Podle vlády jsou připravena protiopatření, která se mají realizovat, předkladatel petice však nevidí nic, co by tuto skutečnost systematicky dokládalo. Přístup současné zemské vlády je zcela nesystémový. K ospravedlnění překračovaných směrných hodnot emisí stanovených pro koncentraci síranu ve vodě se používá údajný obecný veřejný zájem na výrobě energie z hnědého uhlí. Avšak to, že se stále ještě uvažuje o pokračování, a dokonce rozšiřování využívání hnědého uhlí, je věcí politické volby.

Zadruhé pak pan Powalla vyslovil přesvědčení, že těžební průmysl dostává skryté dotace. Báňský úřad může po těžební společnosti požadovat, aby složila kauci, která bude sloužit jako rezerva na zajištění rekultivace krajiny po těžbě. Švédská společnost Vattenfall při prodeji svých těžebních zařízení převedla na českého investora EPH rezervu ve výši 1,7 miliardy EUR. Tato částka se však v aktivech společnosti LEAG nikdy neobjevila. Kromě toho byly uděleny výjimky z hrazení daní či poplatků za využívání podzemní vody a za využívání některé infrastruktury. Těžba v Braniborsku je hospodářsky rentabilní zčásti i kvůli úlevám v oblasti ochrany vodních zdrojů poskytnutým v rámci schvalovacího řízení. Těžební společnost nemusí dodržovat hodnoty koncentrace znečišťujících látek ve vodě a nemusí se starat o zachování jejího dobrého ekologického stavu. Zdůvodněno to bylo tvrzením, že došlo pouze k poklesu hladiny podzemní vody a že do vody žádné chemické látky neunikají. Oxidace a průsaky pyritu však představují jasné zhoršení kvality vody. Taková výjimka z rámcové směrnice o vodě by tolerována být neměla.

Zástupci poukázali rovněž na – podle jejich názoru – obtížnou komunikaci se státními orgány a uvedli několik příkladů. Všechny záležitosti vyřizuje zástupkyně pro lužickosrbské záležitosti při Ministerstvu pro vědu, výzkum a kulturu, i když se týkají vnitřní politiky. Lužickosrbská menšina je redukována na pouhé kulturní a folklórní dědictví. Zástupkyně pro lužickosrbské záležitosti navíc neodpověděla na dopis týkající se chystaných voleb do lužickosrbského parlamentu. Před deseti lety došlo k tomu, že obyvatelé oblasti, ze které měli být přesídleni kvůli povrchovému dolu Jänschwalde-Nord, neobdrželi přímé informace o plánech na jejich

přesídlení. Po desetiletém zápase, který dotčení občané svedli, byl plán na otevření povrchového dolu zrušen. Obyvatelé byli o této změně informováni prostřednictvím kopie dopisu zaslaného těžební společnosti.

Pan Kruschat konstatoval, že vztahy s úřady jsou napjaté. Sdružení BUND pravidelně měří jiné hodnoty a dospívá k jiným výsledkům než úřady. Státními orgány používaná stanoviště pro měření hodnot hydroxidu železitého byla navíc přemístěna. Hodnoty koncentrace kovů, jako je uran a arsen, poměrně výrazně převyšovaly mezní hodnoty uvedené v příslušných ustanoveních braniborských předpisů. Zákonné požadavky jsou porušovány i při nakládání s kaly. Kaly se sice odstraňují, ale nejsou řádným způsobem zpracovávány. Podle názoru pana Kruschata je problém znečištění soustavně podceňován.

Objemový model, na jehož základě je oprávněnost těžby hnědého uhlí odůvodňována, je navíc výsledkem nepřesného výpočtu. Poptávka po hnědém uhlí je v posledních letech mnohem nižší ve srovnání s tím, co se uvádí v rámci povolovacích postupů. Objemový model byl použit jako odůvodnění odchylek od ustanovení rámcové směrnice o vodě. Pokud jsou však důvody uváděné v žádostech o udělení těchto odchylek nesprávné, znamená to, že tato směrnice je porušována.

Na otázku týkající se úspěšnosti regeneračních projektů pan Kell odpověděl, že úspěšných projektů je velmi málo. Environmentální projekty zaměřené na znovuvysazování ohrožených druhů často postrádají ověřování výsledků. Státní orgány se v rekultivovaných oblastech do značné míry zaměřily na cestovní ruch. V umělých jezerech je však často voda špatné kvality, takže není doporučeno se v nich koupat. 30 000 hektarů rekultivovaného území muselo být po zpřístupnění kvůli nestabilitě půdy způsobené stoupající hladinou podzemní vody opět uzavřeno.

K otázce vztahů mezi občany pan Kell poznamenal, že petici podanou na regionální úrovni, která je totožná s peticí č. 1012/2017 požadující zastavení další těžby v regionu, podepsalo více než 120 000 osob. Zároveň s tím vzešla ze strany hnědouhelného těžebního průmyslu iniciativa, jejímž cílem je zachování současného stavu těžby. Tato iniciativa i přesto, že byla podpořena finančně a propagována uhelným báňským průmyslem, a dokonce i veřejnými orgány, nezískala na svou stranu víc než 60 000 signatářů. Podle názoru předkladatele petice svědčí tato skutečnost o tom, že vůle lidu je vcelku jednoznačná. Budoucnost Lužice leží na srdci i několika dalším občanským iniciativám, které se nyní sdružily v rámci platformy nazvané „Lausitzer Perspektiven“ (Lužické perspektivy). Vyhlídky na uskutečnění myšlenek, s nimiž tyto iniciativy přicházejí, však nejsou nijak zvlášť dobré. Podle předkladatelů petici by jejich úspěšné naplnění vyžadovalo větší zapojení občanů a místních orgánů na parlamentní úrovni. Pan Powalla k tomu dodal, že obyvatelé, kteří v okolí dolů a elektráren bydlí, v dolech nebo u důlní společnosti pracují a že mezi nimi se těžba hnědého uhlí setkává s určitou podporou. Jedná se však o menšinu, která je pod vlivem silné průmyslové lobby. Tato lobby také ovládá braniborskou státní správu. Berlín se sice rozhodl, že těžbu uhlí postupně ukončí, zároveň však z výsledků hnědouhelné těžby v Braniborsku dováží velké množství energie. V rámci územního plánování, které mají Berlín a Braniborsko společné, měl Berlín příležitost vyvíjet na Braniborsko tlak, aby těžbu hnědého uhlí postupně ukončilo. Berlín se ovšem rozhodl, že takový tlak vyvíjet nebude.

Předkladatele petice kromě toho překvapila reakce ministerských předsedů obou spolkových zemí, Saska a Braniborska, na plán švédské společnosti Vattenfall těžební společnost prodat.

Vydali se do Švédska a žádali, aby těžba v regionu pokračovala, především kvůli ochraně pracovních míst. Uhelný báňský průmysl však ve srovnání s jinými průmyslovými odvětvími již v regionu není hlavním zaměstnavatelem.

V oblasti energie z obnovitelných zdrojů mělo Německo kdysi přední postavení. Německý zákon o obnovitelných zdrojích energie však stanovil daň ve výši 2,5 centu/kWh pro každého, kdo z obnovitelných zdrojů vyrábí energii vlastní a využívá ji pro vlastní účely. Tato úprava zbrzdila další rozvoj nových technologií v tomto odvětví, což je situace, která poškozuje zejména malé a střední podniky. Společnost LEAG už nepatří mezi nejsilnější průmyslové podniky Braniborska. V odvětví obnovitelných zdrojů energie je dnes zaměstnáno 30 000 osob. Vědecké údaje údajně prokazují, že je možné docílit takové skladby zdrojů energie, ve které by energie z obnovitelných zdrojů tvořila 80 %. Braniborsko si v oblasti ochrany klimatu stanovilo určité cíle, podle názoru pana Kruschata jsou však na úrovni spolkové země nesplnitelné. V zájmu dosažení těchto cílů a vzhledem k tomu, že 60 % emisí skleníkových plynů pochází z hnědého uhlí, je třeba veškerou těžbu hnědého uhlí postupně ukončit.

V rámci revize energetické strategie zadalo Braniborsko vypracování prognostické zprávy. Vědecké ústavy, které se na vypracování této zprávy podílely, se vesměs shodly na tom, že strukturální změna v lužickém regionu, k níž by v důsledku postupného ukončení těžby hnědého uhlí došlo, by nenastala dříve než v roce 2038. Dosažení této situace by ve skutečnosti zajistily demografické změny, takže by nebylo nutné ani žádné nucené propouštění zaměstnanců. Úvaha o strukturální změně musí zohledňovat příští generaci.

K otázce spolupráce mezi lužickosrbským společenstvím a státními orgány a k otázce budoucnosti tohoto společenství pan Kell uvedl, že Rada pro záležitosti lužickosrbského obyvatelstva je pouze poradním orgánem, který nemá právo veta ani žádnou skutečnou moc. Členové této rady pracují jako dobrovolníci. Pravidla volby do rady jsou velice demokratická. Rada zvýšila povědomí veřejnosti o některých otázkách týkajících se lužickosrbské menšiny a snažila se zmírnit některá rozhodnutí zemské vlády, pokud šlo například o rozdělení sídelních oblastí v důsledku reorganizace místní správy.

Pan Kell potvrdil, že Braniborsko podporuje odbornou přípravu vyučujících lužickosrbského jazyka na Lipské univerzitě. Přidělené rozpočtové prostředky jsou nicméně omezené a nestačí k zajištění toho, aby po skončení studia bylo k dispozici 100 učitelů s potřebnými dvojjazyčnými schopnostmi, kteří budou v příštích 20 letech zapotřebí.

Čtvrtek 15. února 2018

Setkání se zástupci společnosti Lausitz Energie Bergbau AG a Lausitz Energie Kraftwerke AG (LEAG) a návštěva elektrárny Schwarze Pumpe

Setkání bylo zahájeno hodinovou prohlídkou elektrárny Schwarze Pumpe, po jejímž skončení pan Wolfgang Rolland přítomným společnost LEAG představil. Společnost působí v regionu již dlouho a má v něm své tradiční místo. Těžba má v Lužici více než stopadesátiletou tradici. Po dobu 12 let (do října 2016) vlastnila tento podnik švédská společnost Vattenfall. Před půldruhým rokem se společnost Vattenfall rozhodla vyřadit těžbu hnědého uhlí ze svého portfolia. Novými vlastníky podniku se staly dvě české společnosti, EPH a PPF. Podnik má uhelné doly v Braniborsku a v Sasku, tři elektrárny v Lužici, dva bloky v Lippendorfu u Lipska,

dvě malé plynové elektrárny a místní zpracovatelské závody. Podle pana Rollanda vyrábí společnost LEAG 8 % konvenční elektřiny vyrobené v Německu, což odpovídá 10 % veškeré elektřiny, která se v Německu spotřebuje. Společnost LEAG má v současnosti 8 000 zaměstnanců. Prodej společnosti českým investorům nevedl ke ztrátě pracovních míst, nýbrž naopak k vytvoření míst nových. V roce 2007 sestavila společnost Vattenfall dlouhodobý plán do roku 2050. Vzhledem k měnícímu se politickému prostředí si společnost LEAG po svém prodeji stanovila nové minimální cíle a v březnu 2017 vypracovala nový plán pro region na příštích 25 až 30 let. V tomto plánu jednoznačně ustoupila od původních záměrů společnosti Vattenfall. Ve dvou dříve plánovaných nových dolech těžba zahájena nebude a elektrárny Jänschwalde a Nochten sníží svou produkci. Za 25 až 30 let pravděpodobně nebudou v tomto regionu žádné nové doly a nebudou se stavět žádné nové elektrárny. Tato doba, 25 až 30 let, je proto také zbývající dobou životnosti této společnosti. Během této doby proběhne restrukturalizace společnosti, která se bude týkat i jejích zaměstnanců. Podle pana Rollanda bude mít během této doby region čas na to, aby zvážil alternativy k těžbě uhlí, která v současnosti přináší 1,4 miliardy EUR ročně. V letech 2020–2023 bude v Německu nedostatek garantované konvenční energie. V této době bude poptávka dosahovat svého vrcholu a elektřinu bude nutno dovážet ze zahraničí. Pan Rolland dále uvedl, že společnost LEAG je v plnění klimatických cílů napřed, a to jak na úrovni vnitrostátní, tak na úrovni EU.

Na dotaz, zda společnost LEAG přispívá na náklady spojené s rekultivací uzavřených hnědouhelných dolů, pan Rolland odpověděl, že v regionu působí dvě těžební společnosti: LEAG a LMBV. Environmentální závazky na sebe po sjednocení Německa v roce 1990 vzala německá spolková vláda. Společnost LMBV, která byla založena v roce 1994, má povinnost postarat se o starou infrastrukturu z doby bývalé NDR, nad níž musela převzít územní odpovědnost. Společnost LEAG má ze zákona povinnost financovat z vlastních zdrojů rekultivační práce v oblasti nových dolů po ukončení aktivní těžby. Podle obchodního zákoníku musí společnost LEAG každoročně vytvářet rezervy pro účely rekultivace půdy. Jako příklad uvedli zástupci společnosti bývalý důl, který společnost LEAG provozovala nedaleko města Chotěbuz a který je nyní přeměněn v jezero. Celou jeho rekultivaci, která stála EUR 250 milionů EUR, zaplatila společnost LEAG. Pan Thomas Penk k tomu doplnil, že úřady v Braniborsku a Sasku sestavily ústřední plány těžby hnědého uhlí a stanovily, jak mají být prováděny. Tyto plány obsahují informace o druhu povrchového území, které má být obnoveno, a to v závislosti na druhu činnosti, která byla na tomto území vykonávána před zahájením těžby. Rámcové plány na nižších úrovních vymezují podrobnější podmínky plnění těchto plánů, například časové.

Paní Aukenová požádala o sdělení statistických údajů o emisích CO_2, které vznikají v důsledku těžby hnědého uhlí provozované společností LEAG. Pan Rolland odpověděl, že již nyní dosahuje společnost LEAG cíle, který si Německo stanovilo, tj. snížit do roku 2020 emise CO_2 o 40 %. Těžba hnědého uhlí hraje nezbytnou roli v současné skladbě zdrojů energie. Společnost LEAG je povinna každoročně vykazovat údaje o emisích, včetně údajů o celkové koncentraci a absolutních hodnot, Ministerstvu spolkové země Braniborsko pro rozvoj venkova, životní prostředí a zemědělství. Cílem společnosti je využívat hnědého uhlí co nejúčinnějším způsobem. Svou činnost chápe jako podporu energie z obnovitelných zdrojů. Když bude ve větrných elektrárnách vyráběn dostatek energie, bude v blocích elektráren provozovaných společností LEAG dokonce přerušován provoz. Společnost LEAG se rovněž pokusila zavést systém zachycování a ukládání uhlíku (Carbon Capture and Storage, CCS), ale nepodařilo se jí to.

Na otázku paní Aukenové ohledně opatření, která byla přijata za účelem stabilizace nepřístupných oblastí, zástupci společnosti LEAG opětovně poukázali na to, že od roku 1994 je správou těchto oblastí pověřena společnost LMBV. Mnoho povrchových dolů z doby bývalé NDR bylo přes noc uzavřeno, aniž bylo území, na němž se nacházejí, náležitě vyčištěno. Společnost LMBV musela řešit řadu problémů, které vznikly v důsledku degradace půdy, což se jí v posledních deseti letech v některých případech nedařilo. Společnost LEAG se ze zkušeností společnosti LMBV poučila a snaží se při rekultivaci povrchových dolů těmto nepříznivým dopadům vyhnout. Společnost změní svůj systém, aby mohla půdu izolovat.

Paní Aukenová se rovněž zeptala, zda mohou zástupci společnosti potvrdit, že v případě poškození domu nese důkazní břemeno jeho majitel. Společnost LEAG potvrdila, že podle německého práva je majitel povinen dokázat, že k poškození domu došlo v důsledku těžby. Toto ustanovení platí pro povrchové doly, což je odůvodněno tím, že domy nejsou podkopány, a že těžba v povrchových dolech na ně tudíž nemá přímý dopad. Jediným reálným rizikovým faktorem poškození je podzemní voda. Škody tohoto druhu však nejsou pravidlem, nýbrž výjimkou.

Zástupci společnosti LEAG se rovněž vyjádřili k obvinění, že došlo k přemístění měřicích stanovišť, což vysvětlili tím, že měřicí stanoviště jsou součástí operačního plánu a licenčního řízení. Společnost tato stanoviště přemísťovat nebude a zmíněná obvinění prověřily i státní orgány.

Setkání se zástupci společnosti Lausitzer und Mitteldeutsche Bergbauverwaltungs-gesellschaft mbH (LMBV GmbH)

Setkání zahájili zástupci společnosti LMBV velmi důkladnou technicky zaměřenou prezentací, v níž přítomným podali celkový přehled o společnosti. V této prezentaci rovněž objasnili příčiny problému rozsáhlého znečištění řeky Sprévy a přilehlých toků, na něž upozornila petice č. 1012/2017, a přiblížili opatření, která společnost přijala za účelem vyřešení tohoto problému.

Společnost byla založena v roce 1994. Má 653 zaměstnanců, kteří pracují na třech různých místech. Území spadající do působnosti společnosti LMBV má rozlohu 1 310 km². Vlastníkem společnosti LMBV je Spolková republika Německo, zastoupená Spolkovým ministerstvem financí. Společnost je financována na základě dohody mezi spolkovou a regionální správou. V prvních pěti letech své existence byla LMBV odpovědná za postupné ukončení provozu hnědouhelných dolů, ve kterých se těžilo od doby bývalé NDR. Těžba v těchto dolech skončila v roce 1999. Společnost od té doby zaměřuje svou činnost na obnovu bývalých oblastí těžby hnědého uhlí, například na přeměnu pozemků umožňující jejich nové a konstruktivní využití, a monitoruje také stav vodních útvarů z hlediska množství i kvality. Působí v oblasti od Zhořelce (Görlitz) po Berlín. Hladina podzemní vody po mnoho let výrazně klesá a kyselost některých umělých jezer je stále dost vysoká. Voda se proto upravuje, aby se zvýšila hodnota pH. Závažným problémem je vedle oxidu železa také koncentrace síranu, neboť jeho přítomnost nelze sice zjistit zrakem ani čichem, ale ve velmi vysoké koncentraci může způsobovat nevolnost.

Paní Aukenová vznesla dotaz, zda stále hrozí riziko, že probíhající těžba hnědého uhlí bude zdrojem téhož problému. Společnost LMBV potvrdila, že probíhající těžba může přinést v nadcházejících letech srovnatelné problémy. Příčinou problémů s kvalitou vody, které musí nyní společnost LMBV řešit, jsou však doly z doby bývalé NDR, které byly uzavřeny, ale v

nichž nebyla přijata opatření, která by těmto problémům předešla. Stávající provozovatelé, jako je společnost LEAG, mají výhodu, že mohou opatření společnosti LMBV sledovat a postupovat tak, aby problémům tohoto druhu do budoucna předešli. Jedním z příkladů toho, k čemu takový přístup může vést, je to, že společnost LEAG neodčerpává všechnu vodu do řeky Sprévy, ale vypouští jí do různých říčních toků. Společnost LMBV se společností LEAG rovněž úzce spolupracovala na výzkumných projektech, na jejichž financování se společnost LEAG podílí.

Zástupci rovněž uvedli, že se všemi zúčastněnými stranami úzce spolupracují a podporují i občanské iniciativy. Společnost pořádá pravidelné konzultace a setkání s odborníky v této oblasti. Spolupracuje také s Technickou univerzitou v Chotěbuzi na výzkumu možných nápravných opatření, jako je vápnění. Společnost je členem Mezinárodního sdružení pro nakládání s důlní vodou. Toto sdružení umožňuje hledat na základě společné diskuse vhodný přístup k řešení tohoto problému. Na základě výměny zkušeností se ukázalo, že lepší metody dosud nikdo neobjevil. Společnost LMBV pracuje velmi transparentním způsobem a všechny dokumenty jsou ke stažení na jejích internetových stránkách; společnost má rovněž různé aktivity zaměřené na styk s veřejností.

Na otázku, zda se společnost LEAG podílí na financování opatření společnosti LMBV, ze kterých bude mít v budoucnu užitek, zástupci společnosti LMBV opětovně potvrdili, že stávající provozovatel nese odpovědnost za veškeré škody způsobené probíhající těžbou. Společnost LEAG spolufinancovala několik pilotních projektů a výzkumných projektů realizovaných ve spolupráci se společností LMBV.

Zástupci společnosti LMBV rovněž uvedli, že podaná žádost o výjimku z požadavků rámcové směrnice o vodě se vztahovala na kvalitu vody v řekách, nikoli však na kvalitu vody v umělých jezerech.

Společnost LMBV také konstatovala, že strategie čištění půdy za účelem dosažení její rekultivace do roku 2010 nebyly úspěšné a neumožnily zajistit stabilitu půdy, a to i v důsledku geologicko-technologické situace. V roce 2011 musela být kvůli nestabilitě uzavřena oblast o rozloze 17 000 hektarů. Od roku 2011 se společnost LMBV tímto problémem intenzivně zabývá a zřídila poradní skupinu, která hledá způsob, jak stabilitu půdy zajistit. Členem této poradní skupiny se stala i společnost LEAG, aby byla schopna na problém nestability půdy rychleji reagovat.

Hovořilo se rovněž o přístupu k nakládání s kaly, který by měl spočívat v co největším omezování jejich vzniku prostřednictvím zpracování na místě, náležité likvidace a čištění, a zvažovala se také možnost opětovného použití části kalů v rámci hodnotového řetězce.

Další dotaz paní Aukenové se týkal kvality a rozmanitosti rekultivované půdy. Společnost LMBV ve své odpovědi potvrdila, že kvalita půdy se zlepší hnojením. Země se přemění zpět na lesní porosty, zemědělskou půdu a přírodní rezervace. Některé plochy budou ponechány ladem, aby se proměnily přirozenou cestou. Některá kyselá jezera zůstala zachována a bude se sledovat jejich vývoj. Studie z roku 2017, která zkoumá přirozený vývoj bývalých důlních oblastí, potvrdila, že během posledních dvaceti let se do těchto oblastí vrátily druhy, které odtud předtím vymizely.

Pan Csáky položil zástupcům společnosti otázku, jak rozsáhlá je plocha bývalých dolů, kterou se podařilo rekultivovat. Zástupci společnosti LMBV odpověděli, že navzdory problémům se

stabilitou půdy je rekultivace z 80 % hotova, pokud jde o zajištění základní veřejné bezpečnosti. Podařilo se zajistit úplnou přeměnu 10–15 % jam povrchových dolů. V letech 2030–2035 by měla být rekultivace území spadajícího do působnosti společnosti LMBV víceméně hotova. Následně bude třeba celou oblast dlouhodobě sledovat.

Setkání se starostou a zastupiteli města Chotěbuz

Starosta Chotěbuzi delegaci přivítal a seznámil ji s některými reáliemi města. Chotěbuz je druhé největší město v Braniborsku. V současnosti má 100 000 obyvatel a míra nezaměstnanosti v něm dosahuje 6,3 % (v 90. letech minulého století se pohybovala kolem 30 %). Chotěbuz je také největším dvojjazyčným městem v Německu. S dluhem ve výši 250 milionů EUR patří ovšem také mezi nejvíce zadlužená města v regionu bývalé NDR.

Starosta dále potvrdil, že v současnosti probíhá velká debata o hospodářské situaci města. Těžba hnědého uhlí je pro celý region velmi významná, protože toto odvětví nabízí kvalitní pracovní místa, kterých je jinak nedostatek. Nelze si ovšem zakrývat skutečnost, že těžba hnědého uhlí jednoho dne skončí, jakkoli proces jejího postupného útlumu bude nějakou dobu trvat. Trvalo téměř 30 let, než se míru nezaměstnanosti podařilo významně snížit. Velká většina obyvatel už nebude moci vykonávat povolání, na které se původně připravovala. Starosti a obavy spojené s útlumem těžby je třeba brát vážně. Je třeba najít vyvážený přístup, který umožní předejít náhlým otřesům.

Dalším problémem je skutečnost, že v Chotěbuzi žijí 4,3 % obyvatelstva Braniborska, ale ubytováno je zde 15 % z uprchlíků, kterým spolková země poskytuje útočiště. Tato situace vedla mezi místními obyvateli ke konfliktům. Ve snaze toto napětí překonat požádal starosta o pomoc zemskou vládu.

Na otázku, jaké jsou vyhlídky na dosažení udržitelné budoucnosti, starosta odpověděl, že se nyní uvažuje o tom, jaká průmyslová odvětví by v tomto regionu mohla najít své zázemí. Město bude mít brzy jedno z největších umělých jezer v celé oblasti. Plánuje se, že toto jezero bude využíváno i pro průmyslové účely. V současné době vzniká studie, která zkoumá využitelnost tepelných čerpadel, která by zajišťovala dodávky tepla pro domácnosti ve městě.

Pan Csáky položil starostovi otázku, zda těžba hnědého uhlí není příčinou zdravotních problémů, jako je rakovina plic nebo chronická bronchitida. Starosta odpověděl, že zprávy o takových onemocněních nemůže v tuto chvíli potvrdit. Díky citlivým opatřením na ochranu životního prostředí, která byla přijata po sjednocení Německa, se ochrana přírody zlepšila a žádná zdravotní rizika již nehrozí.

Tatjana Ždanoka položila dotaz týkající se používání místního jazyka. Paní Anna Kossatz-Koselová potvrdila, že lužická srbština je ohrožena a že město a okolní region udržuje se svými sousedy těsné styky a podílí se s nimi na realizaci kulturních a jazykových projektů. Příkladem jsou smlouvy s muzei v Zelené Hoře (Zielona Góra) v Polsku, ale i s muzei v České republice. Jazyk je rovněž podporován ve městě samotném. Větší znalosti lužické srbštiny jsou vyžadovány na pracovních místech ve státní správě. V Dolnolužickém gymnáziu pracuje od roku 2016 koordinátor pro mládež. Město se různými způsoby snaží lidem umožňovat, aby lužickou srbštinu používali a udržovali ji především jako kulturní statek. Lužická srbština nemá hospodářský význam. Paní Kossatz-Koselová uvedla, že vážným problémem je nedostatek učebnic lužické srbštiny a příslušných učebních materiálů, zejména na středoškolském stupni.

Jejich výroba je náročná i z toho důvodu, že lužická srbština nemá na rozdíl od jiných regionálních či menšinových jazyků žádnou vlast. Bylo by žádoucí zajistit přístup k různým programům na ochranu regionálních a menšinových jazyků. Město shromáždilo podpisy na podporu občanské iniciativy „Balíček opatření na ochranu menšin – milion podpisů pro zachování rozmanitosti Evropy“.

Mladí lidé si navíc na lužickou srbštinu zvykají. Někteří z nich ji studují na univerzitě v Lipsku. Malé děti lze ve městě zapsat do dvou mateřských škol, kde se lužickou srbštinou mluví. Podíl rodilých mluvčích v těchto mateřských školách je 10 %.

Setkání se starostkou města Welzow a zastupiteli welzowského obvodu Proschim

Starostka představila přítomným město Welzow a seznámila je se základními údaji. Město má 3 500 obyvatel a je obklopeno povrchovými doly. Těžba hnědého uhlí má na město nepříznivé dopady, jako je znečištění ovzduší a hluk. V roce 2009 byl městský rozpočet ve schodku ve výši 3,9 milionu EUR. Od roku 2007 jsou plány provozovatele hnědouhelných dolů zdrojem obav občanů. Město podepsalo rámcovou dohodu s předchozím provozovatelem, společností Vattenfall, jejímž předmětem byly i zvláštní fondy určené na podporu místního společenství. Tato dohoda umožnila financovat infrastrukturní projekty, které měly na město významný dopad. Starostka vyslovila přání, aby současný provozovatel hnědouhelných dolů, společnost LEAG, přislíbila městu větší podporu než v roce 2018, kdy tato společnost poskytla do rozpočtu obce 530 000 EUR. V roce 2011 začalo být zřejmé, že bude třeba přistoupit k přesídlení některých částí městského území. Město se začalo připravovat na přemístění obyvatel jak v rámci samotného města, tak mimo něj. Starostka potvrdila, že přesídlení má citelné dopady na všechny oblasti každodenního života a že tyto dopady lze vyrovnat jen částečně.

Poté vystoupili tři zástupci proschimského okresu, kteří se k situaci vyjádřili z hlediska jeho obyvatel. Hovořili o svých osobních zkušenostech s těžbou hnědého uhlí v okolí města a o problémech, s nimiž se dnes potýkají. Připomněli škody, které v důsledku těžby hnědého uhlí vznikají na životním prostředí, a mezi něž patří například ztráta rozsáhlých krajinných oblastí, jako jsou lesy nebo přírodní jezera, a další negativní důsledky, jako jsou sociální dopady přemísťování obyvatel. Vyjádřili také svůj názor, že rozhodnutí přijatá v posledních desetiletích, která se týkala například osvobození od poplatků v řádu milionů eur, sloužila zájmům hnědouhelného těžebního průmyslu. Zástupci proto žádali odpovídající kompenzaci. Nesouhlasili s tím, že těžba hnědého uhlí je nákladově efektivní, a hájili názor, že schůdným řešením je přechod na udržitelné zdroje energie. Značné množství hnědého uhlí vytěženého v této oblasti se vyváží do České republiky. Zástupci zmínili také nejasnosti ohledně údajně vyčleněné rezervy ve výši 1,7 miliardy EUR, kterou společnost LEAG dosud nezanesla do svých závazků.

Setkání s předsedou správní rady dolnolužického sdružení Domowina (Domowina Regionalverband Niederlausitz e.V.)

Od roku 2015 je předsedou správní rady dolnolužického sdružení Domowina pan Koinzer. Uvedl, že v roce 2014 novelizovalo Braniborsko zákon o ochraně lužickosrbské (wendské) menšiny. V rámci této novely bylo sdružení Domowina uznáno jako orgán reprezentující zájmy této menšiny. Bude však třeba vynaložit ještě nemalé úsilí, aby sdružení Domowina bylo zváno k jednáním a aby jeho stanovisko bylo zohledňováno.

Pan Koinzer seznámil přítomné s celkovou situací Lužických Srbů v Braniborsku: počet Lužických Srbů je v současnosti mnohem nižší než v minulosti. V roce 1880 navštívil jistý akademik všechny zdejší vesnice a zhodnotil jazykové schopnosti jejich obyvatel. V té době mluvilo lužickou srbštinou 90 až 97 % obyvatel vesnic v okolí Chotěbuze. Od roku 1981 se však situace z politických důvodů zhoršovala. Po sjednocení Německa v roce 1990 bylo dosaženo určitého pokroku. Podařilo se zajistit výuku lužické srbštiny v některých místních zařízeních denní péče a mateřských školách. V dobách NDR to bohužel možné nebylo. Z politických a náboženských důvodů se tímto jazykem přestalo v rodinách mluvit, takže se přerušilo předávání jeho znalosti z rodičů na děti. Výsledkem je dnešní situace, kdy prarodiče a praprarodiče se svými pravnuky hovoří lužickou srbštinou, ale generace mezi prarodiči a jejich vnuky tímto jazykem nemluví.

Pan Koinzer uvedl, že Domowina je zastřešující organizací, které zahrnuje několik regionálních sdružení a má celkem 7 600 členů. Její struktura je určena skutečností, že Lužičtí Srbové žijí v Braniborsku i v Sasku a že se nacházejí v různých obcích. V současnosti má lužickosrbská menšina 60 000 příslušníků: 40 000 v Sasku a 20 000 v Braniborsku. Vnitřní struktura sdružení byla přizpůsobena potřebě zachování styků mezi subjekty prosazujícími zájmy Lužických Srbů a státní správou. V roce 1991 došlo ke sloučení čtyř existujících regionálních sdružení v Braniborsku, jehož účelem bylo spojit síly a promlouvat jedním hlasem. Dolnolužická Domowina je zapsanou organizací, která je jednou z několika zastřešujících organizací. Místní sdružení Domowiny je v každé vesnici a regionální sdružení je jejich právním zástupcem. V roce 2009 měla dolnolužická Domowina 1 800 členů, dnes jich je více než 2 400. Z toho je zjevné, že členská základna se za posledních deset let sice pomalu, ale postupně rozšiřuje, což ovšem nutně neznamená, že by se zvyšoval i počet lidí, kteří lužickou srbštinou mluví. Za Lužické Srby se dnes nicméně považuje mnohem více lidí, kteří se chtějí vracet ke svým lužickosrbským tradicím a kořenům a tuto svou příslušnost vyjádřit členstvím v Domowině.

Na otázku ohledně obtíží spojených s digitalizací pan Koinzer odpověděl, že digitalizace otevírá menšinovým jazykům nové možnosti, protože menšiny jsou schopny tyto nové technologie účinně využívat. Lužičtí Srbové, kteří jsou v době svého studia rozptýleni po celém Německu, mohou spolu zůstat ve styku a komunikovat v lužické srbštině. Sám pan Koinzer, který studoval v Lipsku, mohl každý den jednu hodinu poslouchat lužickosrbský rozhlas. Už v minulosti bylo pro menšinové jazyky, zvláště pro menšinové jazyky, které nemají svou vlast, velkým problémem to, že při posunu ve vývoji nových medií jsou menšinové jazyky zohledňovány zpravidla teprve ve chvíli, kdy už je daná technologie zastaralá. Tak tomu bylo i v případě DVD a lužickosrbské společenství se s tímto problémem potýká v řadě oblastí doposud. Spolková země Sasko podporuje program digitalizace hornolužické srbštiny a teprve před dvěma lety se podařilo poskytnout k dispozici program na opravu pravopisu. Jedním z problémů je i otázka práv a nedostatek lidských zdrojů. Určitým rizikem je i to, že mladí lidé se s jazykem nebudou setkávat ve svém každodenním životě.

Pan Koinzer uvedl, že nejdůležitějším krokem bylo zřízení kanceláře při Ministerstvu pro vědu, výzkum a kulturu, k němuž došlo v roce 2015. Do působnosti tohoto odboru spadají náboženské záležitosti a záležitosti Lužických Srbů (Wendů). Skutečnost, že tato menšina má nyní na odpovídajícím místě osobu, na kterou se může obracet, představuje kvalitativně odlišný krok, což je umocněno i tím, že tato osoba je ve své funkci velmi aktivní.

V roce 2016 přijal braniborský zemský sněm plán opatření na zachování lužickosrbského jazyka. Podle pana Koinzera by některé části tohoto plánu mohly být zpracovány podrobněji. Zároveň však poznamenal, že se jedná o první počin tohoto druhu, a bude-li dobrá vůle, lze dosáhnout mnohé. Na některá opatření jsou uvolněny i finanční prostředky. Dvojjazyčné mateřské školy mohou získat status zařízení péče o dítě nabízející poradenské služby jiným takovým zařízením v oblasti. Mohou spolupracovat s jinými mateřskými školami a vytvářet poptávku po výrobě učebních materiálů. Tato konkrétní iniciativa je každoročně podpořena částkou 12 000 EUR.

Město Chotěbuz je v Dolní Lužici nejlepším příkladem používání lužické srbštiny ve veřejném prostoru: 90–95 % pouličních značek je dvojjazyčných. Pan Koinzer však zdůraznil, že každou specifickou oblast života je třeba pojímat jako jazykové prostředí. Jako příklad uvedl místní zoologickou zahradu, kde se na lužickou srbštinu zapomnělo, ač je značení dostupné v němčině, angličtině a polštině.

Na otázku pana Csáky, nakolik je lužická srbština součástí školství, pan Koinzer odpověděl, že významným krokem vpřed bylo otevření lužickosrbské mateřské školy v Chotěbuzi v roce 1998, avšak předměty, jako je například dějepis, při jejichž výuce spolu učitel a žáci nejvíce komunikují, se vyučují pouze v němčině. Dvojjazyčnou výuku nabízí šest základních škol, jejich přístup k dvojjazyčným předmětům není ovšem jednotný. Na středoškolském stupni se dvojjazyčně vyučují různé předměty. Souvisí to i s množstvím dostupných učitelů. Ve školství chybí kontinuita; větší kontinuita by umožnila dosáhnout větší účinnosti. Dalším problémem jsou učební materiály. Trvalo dva roky, než se podařilo přeložit jednu učebnici, a její obsah byl pak už částečně zastaralý. Nedostatek učebního materiálu vede k tomu, že si jej učitelé dobrovolnicky vyrábějí sami, což pro ně představuje velkou pracovní zátěž.

Padla rovněž otázka, jak si lužickou srbštinu osvojuje mladší generace. Starší generace tímto jazykem doma stále ještě mluví, ale naráží při tom na potíž s generací mladou, protože jazyk, který se vyučuje ve škole, je mírně odlišný. Podle staršího jazyka, kterým se mluví doma, lze snadno rozpoznat vesnici, z níž dotyčná osoba pochází. V zájmu uchování a oživení jazyka však bylo nutné vybrat jedno nářečí. Pan Koinzer potvrdil, že tato myšlenka se setkává se stále širším přijetím. Stále více mladých lidí, kteří dokončují studium, má k tomu jazyku velmi blízko. Studují ho a zapojují se do činnosti Domowiny a ve správní radě Domowiny zasedá mnoho mladých zástupců. Mladí lidé začínají mít o lužické srbštině stále větší povědomí.

V roce 2007 byla podepsána dohoda mezi Domowinou a provozovatelem hnědouhelných dolů, společností Vattenfall, která vycházela z úvahy, že každý, kdo ve svůj prospěch využívá nerostného bohatství regionu, nese odpovědnost za jeho kulturní a sociální poměry, zvláště s ohledem na ničení vesnic, které mělo na kulturu dopad. Touto dohodou se řídí i současný provozovatel. Zemská vláda stanovila, že majitel dolů má vůči lužickosrbskému společenství odpovědnost. Očekává se, že společnost svému závazku dostojí a že vláda bude to, jakým způsobem své povinnosti plní, sledovat. Domowina se se zástupci společnosti LEAG dvakrát ročně setkává, aby s nimi projednala relevantní záležitosti. Tato jednání jsou obtížná a někdy skličující, ale umožňují upřímnou výměnu názorů.

Setkání s panem Andreasem Stahlbergem, báňským odborníkem a poradcem městského zastupitelstva obce Schenkendöbern

Pan Stahlberg pracuje v Schenkendöbernu, malé obci na německé straně hranice s Polskem. Je také členem místního okresního zastupitelstva a členem hnědouhelné báňské komise Braniborska.

Ve své prezentaci se zaměřil na to, jakým způsobem jsou v oblasti těžební činnosti prováděny směrnice EU.

Schenkendöbern zahrnuje 16 vesnic a spravuje území o rozloze 214 km^2. Ačkoli je z hlediska rozlohy 77. největším obecním obvodem v Německu, má pouhých 3 700 obyvatel. Mezi zdejší hlavní činnosti patří zemědělství a lesnictví. Je zde však také mnoho významných přírodních hodnot a možností udržitelného cestovního ruchu. Schenkendöbern je obec, která má k těžbě odmítavý postoj. V roce 2007 přijalo zastupitelstvo usnesení, v němž se uvádí, že Schenkendöbern učiní veškeré kroky, aby těžební činnosti na svém území do budoucna zabránilo. V roce 2014 tento postoj potvrdilo.

Na území obce nicméně zasahuje povrchový důl Jänschwalde, který je v provozu od roku 1976. V roce 2002 byl dojednán regionální plán těžby hnědého uhlí. Podle posledních informací od společnosti by měl být důl Jänschwalde uzavřen v roce 2023. Legislativa EU stanoví, že plány a programy, včetně plánů těžby hnědého uhlí, musejí zahrnovat strategické posouzení vlivu na životní prostředí (strategic environmental assessment, SEA). Směrnice o strategickém posuzování vlivů na životní prostředí (SEA) však v době, kdy byl schvalován regionální plán těžby hnědého uhlí, nebyla ještě provedena v rámci vnitrostátního práva. Žádné posouzení proto provedeno nebylo.

V září 2007 se občané této obce z rozhlasu dozvěděli, že společnost Vattenfall plánuje otevření nové jámy. Příslušná plánovací fáze měla trvat do roku 2017. V březnu 2017 se však od nové společnosti LEAG dozvěděli, že od uskutečnění tohoto plánu upouští. Plán byl oficiálně zamítnut v září 2017. Deset let trval zápas o tři vesnice, které by musely být v případě realizace tohoto plánu přemístěny, a o pět dalších vesnic v blízkosti dolu, které by byly těžbou postiženy. Přesídlení by se týkalo více než 900 obyvatel. Předepsaný plán těžby hnědého uhlí by musel obsahovat strategické posouzení vlivů na životní prostředí (SEA). Obec vedla tvrdou kampaň a podle pana Stahlberga byla její aktivní účast jedním z důvodů, které vedly k odložení plánu.

Další problém, kterým se obec bude muset brzy zabývat, je plán velmi rozsáhlé těžební činnosti, kterou chce zahájit polská společnost PGE, jejíž část vlastní stát, v sousední obci Gubin, která se nachází na polské straně. Podle tohoto plánu by muselo dojít k přesídlení 15 až 16 vesnic, ve kterých žije přes 2 500 obyvatel. Za účelem realizace tohoto plánu se příslušné polské regionální orgány v roce 2011 dohodly na plánu rozvoje do roku . Kvůli přeshraničním dopadům plánované činnosti, například na hladinu podzemní vody, bylo nutné provést strategické posouzení dopadu na životní prostředí. Přeshraničních konzultací se účastnila i obec Schenkendöbern. Zároveň s tím pořádala v letech 2015 a 2016 polská těžební společnost přeshraniční konzultaci v rámci postupu předepsaného pro evropské posouzení vlivu na životní prostředí (European Impact Assessment, EIA). Obec v rámci tohoto postupu opět vyjádřila své názory, protože bylo možné očekávat, že těžba pro ni bude mít závažné důsledky. Podle mínění pana Stahlberga se díky tomu, jak obec své zájmy hájila, podařilo dosáhnout toho, že žádost byla v roce 2016 z podnětu těžební společnosti odložena. Plány by však měly být v prvním čtvrtletí roku 2019 znovu předloženy.

Pan Stahlberg se vyjádřil rovněž k otázce, co pro obec Schenkendöbern znamená probíhající těžba v dolu Jänschwalde. Důl má podle něho dopad na výšku hladiny podzemní vody, která se snížila. Oficiálně se stanovila „zóna vlivu těžby‘‘, která vychází z poklesu hladiny podzemní vody o 2 m. V rozsáhlých lesních porostech a mokřadech, které jsou chráněným územím v rámci sítě Natura 2000, může mít pokles hladiny vody i o pouhých několik centimetrů dramatické následky. Pan Stahlberg zdůraznil, že tyto lesní porosty a mokřady stále více vysychají, což se nepříznivě projevuje snižováním jejich bohaté biologické rozmanitosti. Některé části tohoto území jsou chráněny směrnicí o ochraně volně žijících ptáků. Pan Stahlberg podrobně uvedl několik příkladů, z nichž je zřejmé, jaké dopady má těžba na jezera nacházející uvnitř i vně zóny vlivu těžby, mj. na Pastlingsee. Poukázal také na to, že úřady zamítly návrh na zadání studie, která by posoudila vzájemné souvislosti mezi těmito skutečnostmi.

Otázka odpovědnosti byla předmětem jednání za zavřenými dveřmi mezi provozovatelem dolů a báňskými a environmentálními orgány. Dotčené osoby a obec jako vlastník pozemku, natož pak širší veřejnost, nedostaly možnost, aby se k věci vyjádřily. Příznivým signálem podle pana Stahlberga bylo, když Ministerstvo pro rozvoj venkova, životní prostředí a zemědělství v březnu 2017 odhalilo, že těžba hnědého uhlí má významný vliv na jedno z jezer. Pro provozovatele dolů z toho však dosud nevyplynula žádná zákonem stanovená povinnost ani žádná jasná odpovědnost. Báňský orgán tvrdí, že přesná míra odpovědnosti musí být teprve určena.

Dalším problémem, s nímž se obec potýká, je odložení plánů týkajících se záměru těžby v povrchovém dolu Jänschwalde. V zákonem stanoveném plánu těžby hnědého uhlí se počítalo s tím, že v této oblasti vznikne jedno velké umělé jezero. V novém návrhu rekultivace se počítá se třemi umělými jezery. Obec Schenkendöbern považuje tyto změny za významné a domnívá se, že plán těžby hnědého uhlí je třeba upravit a že za tímto účelem je třeba vypracovat evropské posouzení vlivu na životní prostředí (EIA). Pro obyvatele oblasti je ráz krajiny důležitý, ať už se jedná o jezera, nebo lesy. Státní plánovací úřad města Berlín a Braniborska však tento výklad odmítl a snaží se plán uskutečnit jiným způsobem, který by se obešel bez evropského posouzení vlivu na životní prostředí (EIA). Rozhodnutí bylo odůvodněno tím, že rozloha se nezměnila. Podle názoru pana Stahlberga se jedná o střet zájmů, protože za postup báňského úřadu odpovídá Ministerstvo pro hospodářství a energetiku. Braniborská vláda nechce ohrozit své hospodářské zájmy, a snaží se proto zabránit řízením o nesplnění povinností, a problém proto ignoruje.

Na otázku týkající se přístupnosti údajů pan Stahlberg odpověděl, že všechny povinné údaje jsou dostupné. Často však nejsou podrobné. Tyto málo podrobné povinné údaje poskytuje pouze provozovatel dolů, a nikoli báňský úřad. Zemská vláda si tyto údaje může vyžádat a zpřístupnit je, ale bohužel tak neučinila. O tom, jaké údaje je provozovatel povinen zpřístupňovat, rozhoduje báňský úřad.

Pátek 16. února 2018

Setkání se zástupci Dolnolužického gymnázia (Niedersorbisches Gymnasium) v Chotěbuzi

Delegaci přivítali studenti v tradičních krojích, kteří jí nabídli chléb a sůl, a školní sbor, který zazpíval několik lužickosrbských písní. Poté si vzala slovo ředitelka školy, paní Anke Hille-Sickertová, která svou školu, Dolnolužické gymnázium se speciální výukou, krátce představila.

Studenti se zde od prvního dne učí dolnolužické srbštině. Znalost jazyka, se kterou do školy přicházejí, je velmi různá: někteří lužickou srbštinu vůbec neovládají, jiní se jí učili na základní škole a další už od mateřské školy a jsou už bilingvní.

Studenti jsou podle svých znalostí z předchozí doby rozděleni do různých tříd a skupin. V lužické srbštině jsou vyučovány různé předměty. Učitelé musejí mít příslušnou kvalifikaci, aby byli schopni vyučovat způsobem odpovídajícím středoškolské úrovni. Najít vhodné a kvalifikované učitele, kteří by byli schopni zajistit dvojjazyčnou výuku v posledních ročnících střední školy, nebylo snadné. Škola vyvíjí celou řadu činností zaměřených na lužickosrbskou (wendskou) kulturu: má svůj pěvecký sbor, své taneční skupiny, divadelní soubor a školní kapely. Tyto činnosti jsou financovány s přispěním Lužickosrbské nadace. Díky nadaci, sídlící v Budyšíně, si škola může dovolit například sbormistra.

Ředitelka zmínila rovněž zapojení školy do projektu Erasmus+, který se zaměřuje na regionální kulturu a menšinová společenství. Studenti vedli zajímavé rozhovory s norským partnerem ze samijského společenství o možnostech zapojení menšin do života společnosti v různých evropských státech. Sami sebe považují studenti Dolnolužického gymnázia za příslušníky několika různých společenství. Jsou hrdí na to, že jsou Evropané, ale považují se zároveň za světoobčany i za braniborské Němce a Lužické Srby. Mají velmi diferencované a obohacující vnímání vlastní identity. Studenti se učí připravovat na svůj budoucí život a své dovednosti si pak odnesou zpět do rodných měst a vesnic, kde budou moci dále působit.

Setkání se dále zúčastnili: paní Komolková, předsedkyně školního sdružení, pan Geis, jeden z učitelů, paní Voskampová, která zastupovala sdružení rodičů, a žáci Dennis Groth a Maja Schrammová. Každý z nich se krátce představil.

Paní Hille-Sickertová uvedla, že motivovat lidi k tomu, aby se učili lužické srbštině, není snadné, protože se jedná o menšinový jazyk bez vlastní země. Studium tohoto jazyka znamená práci navíc, a to i proto, že chybí moderní standardní učební materiály. Motivace ke studiu do značné míry závisí na tom, do jaké míry se žáci mohli s lužickosrbskou kulturou seznamovat na základní škole. Paní Hille-Sickertová přiznala, že v tomto ohledu není příliš spokojená. Systém školství je velmi rozrůzněný a nabízí množství alternativ. Dolnolužické gymnázium se proto musí starat o to, aby se povědomí o jeho nabídce šířilo. Ve škole mají často pocit, že jsou osamoceni a že je státní orgány nepodporují. Někdy se stává, že škola není schopna sehnat minimální skupinu 25 studentů, aby vytvořila třídu, která je považována za dostatečně početnou. V současnosti nelze ve vyšších ročnících vyučovat v lužické srbštině některé hlavní předměty. Podle názoru paní Hille-Sickertové je důležité zajistit kontinuitu vyučování v lužické srbštině od mateřské školy až do posledního ročníku středoškolského studia.

Slečna Schrammová zdůraznila význam studia lužické srbštiny a návratu ke kořenům. Její rodina je hrdá na to, že se učí lužickosrbsky. Děti si mohou povídat se svými prarodiči v jejich mateřském jazyce a zpívat stejné písně. I díky tomu ožívá znovu kultura, která byla v důsledku desetiletí asimilačních snah bývalé NDR na dobu jedné generace ztracena. Lidé, kteří ji objeví, začínají v dnešní době znovu pociťovat hrdost nad tím, že jsou Lužickými Srby a že mluví lužickou srbštinou. Znalost tohoto jazyka jim otevírá dveře i do Polska a České republiky.

Podle paní Aukenové by studium lužickosrbského jazyka nemělo být nostalgickým hnutím; potřebná je i modernizace. Zástupci školy uvedli, že tradice se snaží zachovávat například nošením krojů. Naopak projevem modernizace jsou například rockové a popové kapely, které

oživují tradice hraním moderní hudby na tradiční lužickosrbské hudební nástroje. K modernizaci a vývoji přispívají i sociální media. V současnosti už existují internetové platformy, které se používají k zasílání zpráv v lužickosrbském jazyce.

Zástupci školy poukázali rovněž na nařízení o lužickosrbských (wendských) školách, o kterém se nyní jedná na ministerské úrovni. Vyjádřili politování nad skutečností, že o ustanoveních tohoto nařízení týkajících se škol bylo rozhodnuto bez předchozí konzultace. Podle posledního návrhu Ministerstva pro vědu, výzkum a kulturu z října 2017 by tyto školy mohly navštěvovat pouze děti, které mají předchozí znalost lužické srbštiny. Tu však nemá 60–80 % uchazečů o studium, a ti by tak už neměli možnost lužickou srbštinu studovat. Přijetí tohoto návrhu nařízení by mělo dramatický dopad na Dolnolužické gymnázium a pro lužickou srbštinu by bylo vážnou hrozbou. Rodiče by měli mít zaručeno, že jejich děti budou mít možnost získat vzdělání v lužické srbštině.

Podle paní Komolkové závisí budoucnost tohoto jazyka na budoucnosti studentů. Znalost jazyka se nejlépe získává, jsou-li v něm vyučovány ostatní školní předměty, kdy se ho studenti neučí jen jako jeden z cizích jazyků. Pokud se lužická srbština vyučuje jako cizí jazyk, který často tvoří jen doplňkový předmět nad rámec základních školních osnov, bývá vnímána jako zátěž nebo překážka bránící výuce jiných cizích jazyků. V konkurenci s nimi se potenciální zájem dětí a rodičů o jeho studium snižuje. Mají-li ho děti uchovat, musejí mít vyhlídky jeho budoucího uplatnění. Jedním z dalších významných problémů je to, že starší děti nemají dostatek volnočasových aktivit. Mládež musí mít příležitosti k tomu, aby tento jazyk používala i jinde než ve škole, neboť nesmírně důležité je učit se vzájemně mezi svými vrstevníky. Zástupci školy uvedli, že by si přáli, aby se lužická srbština ve větší míře používala ve veřejných službách, a to například i uplatněním pozitivní diskriminace v této oblasti. V současnosti neexistují žádné reálné vyhlídky na profesní uplatnění lužické srbštiny, a mladí lidé proto o její studium nemají zájem. V letošním posledním ročníku mělo plynnou znalost lužické srbštiny 80 absolventů. Jen nemnozí z nich však mají v regionu nějaké vyhlídky na pracovní uplatnění. Zatímco těžba hnědého uhlí má na lužickosrbskou komunitu negativní dopad, přežití jazyka je vázáno na modernizaci regionu.

Setkání s panem Torstenem Mackem, předsedou Rady spolkové země Braniborsko pro záležitosti lužickosrbského a wendského obyvatelstva

Pan Mack se představil jako předseda Rady spolkové země Braniborsko pro záležitosti lužickosrbského a wendského obyvatelstva. Rada má poradní funkci a prověřuje veškeré návrhy a účty projednávané v zemském sněmu, aby zjistila, zda nemohou mít nějaké dopady na lužickosrbské společenství. V článku 25 braniborské ústavy jsou zakotvena práva lužickosrbského obyvatelstva žijícího ve spolkové zemi Braniborsko a je v ní jednoznačně zakotveno právo na ochranu a zachování lužickosrbské (wendské) identity a sídelní oblasti. Těžba hnědého uhlí má podle pana Macka na lužickosrbské společenství velmi nepříznivé dopady. V důsledku těžební činnosti ztratila tato menšina 150 svých sídel, z nichž mnohá patřila mezi střediska lužickosrbského jazyka a kultury. Jakoukoli další ztrátu některého ze svých sídel si už nemůže dovolit. Stávající plán těžby hnědého uhlí nemá podle jeho názoru na lužickosrbské zájmy příliš významné dopady. Článek 25 představuje ústavní závazek, který je v právní hierarchii velmi důležitý. Podle ústavy musí být poměr jednotlivých práv a povinností vyvážený. Domnívá se nicméně, že ve stávajícím plánu těžby hnědého uhlí, který vypracovala vláda, nejsou zájmy a povinnosti vyváženy náležitým způsobem.

Nepřímo v této věci pomohla Evropská unie, když minulý měsíc státní orgány vydaly zprávu o situaci lužickosrbského (wendského)obyvatelstva, v níž se odvolávají na EU a na doporučení, která nebyla plně realizována. Její postoj je kritický a ukazuje, že leccos je třeba změnit. Pan Mack rovněž souhlasí s názorem, že fosilní paliva se někdy v budoucnu vyčerpají a že jejich těžbu je nutné ukončit. Již nyní jsou některé podniky těžící hnědé uhlí v červených číslech. Region proto musí projít strukturální změnou, přičemž veškeré případné sociální otřesy, které mohou v důsledku této změny nastat, je třeba zmírňovat. Je třeba stanovit konečné datum postupného ukončení těžby hnědého uhlí.

Probíhající jednání o nové koaliční dohodě na spolkové úrovni budí dojem, že Německo se snaží obrátit chod hodinových ručiček. Mnohé cíle už nejsou tak vysoké jako předtím, nebo se od nich zcela upouští, jako je tomu v případě cílů týkajících se změny klimatu. Pan Mack se domnívá, že některé strany na spolkové úrovni jednoduše hájí hnědouhelný těžební průmysl bez ohledu na racionální ekonomické argumenty, které hovoří ve prospěch opaku. To, že se společnost LEAG rozhodla rozšířit povrchový důl Welzow II, který bude mít důsledky pro lužickosrbské společenství v Proschimu, souvisí podle jeho názoru pravděpodobně s výsledkem koaličních jednání v Německu. Těžba hnědého uhlí už nebude hospodářsky udržitelná a povrchová těžba nepatří mezi moderní technologie.

Paní Ždanoka poukázala na písemnou odpověď státní tajemnice Ulrike Gutheilové z ledna 2017, v němž v zásadě odmítá všechna obvinění vznesená v petici č. 079/2015. Podle názoru pana Macka má paní Gutheilová pravdu, pokud jde o lužickosrbský jazyk a kulturní rozvoj. Sama je velmi aktivní a zasazuje se za práva lužickosrbské menšiny. Jiná věc je hospodářský rozvoj lužického regionu a kontaminace vody v řece Sprévě a v sousedícím vodstvu. Voda byla rezavá už roky, ale státní orgány se touto věcí začaly zabývat teprve ve chvíli, kdy rezavá voda začala protékat přírodní rezervací Spreewald. Problém kontaminace pitné vody pro Berlín a požadování jejího vyčištění bylo nutné brát vážně. V tomto bodě pan Mack s odpovědí paní Gutheilové uvedenou v jejím dopise nesouhlasil.

Na otázku paní Ždanoky ohledně legitimity těžby hnědého uhlí pan Mack poukázal na článek 25 ústavy a na oficiální stížnost obce Horno, ve které její předkladatelé vznesli dotaz, zda tento článek je nebo není právním základem bránícím zničení tohoto sídla. V té době se článek 25 vykládal volnějším způsobem, než jaký vyplývá z jeho navrženého znění. K ústavě tedy přihlédnuto nebylo a vesnice Horno byla zničena. Tuto okolnost je třeba zohlednit. Podle osobního názoru pana Macka nejsou plány těžby hnědého uhlí zcela legitimní, protože nebyl v plné míře respektován záměr ústavy.

Pan Csáky poukázal na setkání se starostkou Welzowa a zástupci obce Proschim. Na tomto setkání se jasně ukázalo, že problém těžby hnědého uhlí je velmi emotivní. V otázce, co je třeba dále dělat a zda se mají otevírat nové doly, hájili účastníci tohoto i dalších setkání různé postoje. Pan Csáky se pana Macka zeptal na jeho osobní názor a na názor rady.

Podle pana Macka jsou obyvatelé obce Proschim připraveni na to, že může být zničena, a to bez ohledu na to, zda se jedná o lužickosrbskou osadu. Provozovatel dolů vlastní polovinu vesnice. Druhou polovinu vlastní občané, kteří už stovky let žijí z toho, co jim jejich země dává, a využívají všechno, co jim dát může. Vesnice by mohla být soběstačná, pokud jde o dodávky elektřiny. Záměr tuto vesnici zničit je velkou politickou chybou, která vyšle špatný signál. Obyvatelé, kteří v této vesnici žijí, jsou z velké části lužickosrbské národnosti a chtějí oživit

svůj jazyk. To, že by se jejich společenství mohlo kvůli těžbě hnědého uhlí rozpadnout, pociťují jako velkou hrozbu.

Je nutné zamyslet se nad otázkou, zda je hnědé uhlí stále ještě potřebné v situaci, kdy je zřejmé, že tato technologie přestala být rentabilní. Zájem o jeho těžbu nemá z ekonomických důvodů už ani nejvýznamnější společnost, která svou činnost a produkci začala omezovat. Plány na těžbu v povrchovém dolu Jänschwalde Nord byly z toho důvodu odloženy. Jediná elektrárna, která zůstane v provozu, je Schwarze Pumpe. Vzhledem k budoucí perspektivě a životnímu cyklu této elektrárny je třeba uvažovat o potřebných palivech a neotevírat další povrchové doly. Přesídlení obce Proschim by znamenalo, že udržitelná pracovní místa vytvořená na základě strukturální změny budou ztracena.

4. Nový politický vývoj po uskutečnění vyšetřovací mise

Jedním z bodů německé koaliční dohody, která byla podepsána dne 12. března 2018, je zřízení komise pro „Růst, strukturální změna a zaměstnanost“. Cílem komise je vytvořit do konce roku 2018 akční plán. Součástí tohoto plánu jsou i koncepce postupného omezování výroby elektřiny v uhelných elektrárnách, obsahující konkrétní termíny ukončení provozu a právní, hospodářská a sociální opatření, jež jsou k uskutečnění této strukturální změny nezbytná. Na spolkové úrovni by měl vzniknout fond, z něhož bude dotčeným regionům vyplácena finanční podpora. Komise má 4 předsedy a 24 členů. Schůzí se účastní rovněž poslanci německého Spolkového sněmu a zástupci německých spolkových zemí. Komise se poprvé sešla dne 26. června 2018.

5. Závěry a doporučení

Otázka těžby hnědého uhlí v lužickém regionu představuje velmi vážný a složitý problém. Těžba má rozsáhlý dopad na životní prostředí regionu i na zdejší občany, mezi nimiž jsou i příslušníci lužickosrbského společenství.

Přestože v Postupimi proběhly otevřené diskuse se zástupci tří ministerstev spolkové země Braniborsko, do jejichž působnosti všechny záležitosti, které jsou předmětem peticí, spadají, některé otázky zůstávají i nadále nevyřešeny. Delegace dospěla k závěru, že je třeba zjistit názor spolkové vlády na budoucnost hnědouhelné technologie v Braniborsku i v Sasku.

Delegace naznala, že těžba hnědého uhlí má v lužickém regionu dlouhou tradici, a dospěla k závěru, že chybí jasná strategie restrukturalizace regionálního hospodářství po ukončení této těžby. Region naléhavě potřebuje konkrétní opatření, jež zajistí jeho rozvoj.

Obecně platí, že těžba hnědého uhlí nepatří mezi nejmodernější technologie. Během návštěvy se delegace mohla přesvědčit, že těžba hnědého uhlí má závažné dopady na životní prostředí (zničení krajiny, znečištění vody a ovzduší). Hnědouhelný těžební průmysl je vzhledem k emisím CO_2, které vytváří, jedním z činitelů, které Německu brání plnit cíle v oblasti snižování emisí.

Velmi složitá a vážná je i situace lužickosrbské menšiny v lužickém regionu. Jazyk a kultura této menšiny jsou velmi důležité pro zachování svébytnosti lužického regionu i kulturní rozmanitosti Evropské unie. Lužičtí Srbové však musejí čelit tlakům ohrožujícím jejich kulturní identitu a mají obavy, že další těžba hnědého uhlí je pro jejich budoucnost hrozbou. Lužickosrbské společenství má kromě jiného obavy z přesídlování, ztráty půdy, mizení

zemědělských ploch a rozsáhlého znečištění životního prostředí.

Podpora lužickosrbského společenství je odpovědností zúčastněných stran na všech úrovních. Delegace oceňuje snahu orgánů zapojit společenství do rozhodovacího procesu, například prostřednictvím Rady pro záležitosti lužickosrbského obyvatelstva. Krokem správným směrem je rovněž jmenování lužickosrbských zástupců na místní úrovni v obcích, kde žijí příslušníci lužickosrbského společenství.

Vážným problémem je naopak nedostatečná komunikace mezi státními orgány a nevládními organizacemi a dalšími zúčastněnými stranami. Státní orgány nezveřejňují důležité údaje, zejména pak údaje o stavu životního prostředí, které by podle právních předpisů EU zveřejňovat měly. Co se týče znečištění řeky Sprévy, měly by státní orgány provádět opatření, která povedou ke zlepšení kvality vody a zajistí sledování stupně jejího znečištění.

Vzhledem k výše uvedeným zjištěním předkládá Petiční výbor příslušným vnitrostátním orgánům a Komisi tato doporučení:

1. konstatuje, že těžba hnědého uhlí představuje velmi složitý a citlivý problém a má v lužickém regionu rozsáhlý dopad na životní prostředí a na život jeho občanů, zvláště pak těch, kteří mají být kvůli povrchovým dolům přesídleni;

2. konstatuje, že všechny zúčastněné strany došly ke společnému závěru, že těžbu hnědého uhlí a jeho spalování v elektrárnách je nezbytné ukončit; poukazuje na to, že orgány si nepřejí žádnou prudkou změnu, která by způsobila socioekonomické otřesy; je nicméně znepokojen tím, že chybí podrobný plán, podle něhož by bylo možné začít s požadovaným postupným odstraňováním této technologie, kterou by nahradila ekologičtější řešení využívající obnovitelných zdrojů energie, jež by umožnila vytvářet nové pracovní příležitosti pro kvalifikované pracovníky; je přesvědčen, že prvořadým cílem by měl být jak boj proti změně klimatu, tak zajištění zaměstnanosti a růstu, který podnítí vytváření nových pracovních příležitostí v energetickém odvětví a investice do moderních technologií;

3. podtrhuje důležitou úlohu nově zřízené platformy Evropské komise pro uhelné regiony procházející transformací, která by regionům, ve kterých se těží uhlí, pomohla vymyslet, připravit a uskutečnit projekty umožňující zahájit schůdnou hospodářskou a technologickou transformaci a která by se mohla stát půdou pro mnohostranný dialog zúčastněných stran o politickém rámci a právních předpisech;

4. žádá, aby spolková vláda poskytla informace o úkolech a odpovědnosti nově zřízené Komise pro těžbu hnědého uhlí; dotčené celostátní i regionální orgány upozorňuje na to, že je třeba stanovit jasný harmonogram postupného ukončení těžby hnědého uhlí a konkrétní plán, který bude obsahovat konkrétní alternativní opatření, jež umožní řešit problémy spojené se strukturální změnou, která je v lužickém regionu nezbytná; domnívá se, že pro dosažení cílů v oblasti snižování emisí je třeba stanovit mnohem bližší datum, než je rok 2040, přičemž je třeba předejít opakování socioekonomického otřesu v regionu, a zdůrazňuje, že proces postupného ukončení těžby je třeba zahájit ihned;

5. konstatuje, že těžba uhlí už pro Lužici nepředstavuje průmyslové odvětví, které by bylo nezbytné pro její rozvoj; poukazuje na to, že vzhledem ke svému bezprostřednímu environmentálnímu dopadu na klima a využívání půdy a vzhledem k hluku a znečištění ovzduší a vody, které způsobuje, nemá těžba uhlí budoucnost nikde v Evropě, a tak je tomu

i v Lužici, kde znečišťuje povrchovou i podzemní vodu oxidy železa a sírany a je příčinou i dalšího s tím souvisejícího vážného znečištění a ohrožení veřejného zdraví ve velkém měřítku;

6. navrhuje, aby všechny otevřené uhelné doly a uhelné elektrárny byly uzavřeny co nejdříve ještě před rokem 2040; žádá, aby všechny přímé či nepřímé dotace poskytované na tyto činnosti byly s okamžitou platností zrušeny a přesměrovány do oblasti udržitelných zdrojů energie a na účely požadovaných transformací, včetně pracovních míst a společenství jimi dotčených; domnívá se, že prostředky EU by měly být přidělovány na podporu skutečných transformačních snah;

7. naléhavě žádá orgány na úrovni spolkové republiky i spolkových zemí, aby navrhly ucelený plán restrukturalizace hospodářství a okamžitě zahájili ekologickou transformaci zároveň s prováděním opatření pro regionální rozvoj lužického regionu; vzhledem k potřebě ochrany klimatu se domnívá, že plánované ukončení provozu jaderných elektráren by za žádných okolností nemělo vést k tomu, že se jako zdroj energie začne ve větší míře používat uhlí;

8. připomíná cíle Pařížské dohody a poukazuje na nový cíl EU v oblasti energie z obnovitelných zdrojů, jejíž podíl má do roku 2030 dosahovat 32 %, stanovený dne 14. června 2018 na základě jednání mezi Komisí, Evropským parlamentem a Radou o dalším rozvoji energie z obnovitelných zdrojů v EU; považuje za nezbytné poskytnout spravedlivé a rovné příležitosti všem odvětvím energetiky;

9. poukazuje na to, že je prokázáno, že přechod na obnovitelné zdroje energie a přijetí opatření pro zvýšení energetické účinnosti umožňuje vytvoření velkého množství stálých pracovních míst pro kvalifikované pracovníky; je přesvědčen, že zvýšení takovéto poptávky po pracovní síle by zcela jistě vedlo k oživení hospodářství regionu, které by získalo pevný základ v udržitelných činnostech a v nadcházejících desetiletích by tak bylo více konkurenceschopným; zdůrazňuje, že úkolem současných odpovědných orgánů je v tuto chvíli zajistit, aby se potřebná socioekonomická transformace uskutečnila včas; domnívá se, že pro tento účel by za předpokladu splnění stanovených podmínek mělo být uvolněno dostatečné množství prostředků ze strukturálních fondů EU, které jsou určeny pro potřeby transformace regionů, kde se v minulosti těžilo uhlí;

10. domnívá se, že rozhodnutí týkající se investic do zdrojů energie, zvláště jsou-li financovány z veřejných prostředků, se musejí opírat o spolehlivé údaje o reálné situaci na trhu a musejí zahrnovat také informace týkající se vnějších otázek, které souvisejí s tou kterou činností, jako je například využívání půdních, vodních či jiných zdrojů a jejich skutečné nebo možné znečištění či dopad na veřejné zdraví a životní prostředí; žádá Komisi, aby aktualizovala své číselné údaje a prognózy cen energie z různých zdrojů, a to tak, aby zohledňovaly uvedená kritéria;

11. žádá Komisi, aby posoudila dodržování rámcové směrnice o vodě, směrnice o pitné vodě a směrnice o podzemní vodě ve spolkové zemi Braniborsko, a zvláště pak v lužickém regionu, jakož i skutečný dopad těžby hnědého uhlí na chráněné oblasti sítě Natura 2000, a aby o všech souvisejících odchylkách informovala Parlament; připomíná, že je důležité dodržovat směrnice o posuzování vlivu na životní prostředí a zajišťovat zapojení veřejnosti, a to případně i na přeshraničním základě;

12. všechny příslušné orgány vyzývá k tomu, aby s občany dotčenými těžbou a zejména pak s představiteli lužickosrbského společenství komunikovaly transparentním způsobem a poskytovaly jim pravidelné a včasné informace; požaduje, aby byly veřejně zpřístupněny

podmínky, za nichž společnost Vattenfall prodala svůj důlní majetek společnosti EPH, a případné provozní podmínky a omezení stanovené ze strany orgánů veřejné správy;

13. požaduje, aby příslušné orgány pravidelně sledovaly vývoj stavu znečištění vody v řekách, jezerech a podzemních zdrojích a podávaly o tom Komisi transparentní zprávy a aby zajistily, že všechny tyto shromážděné údaje budou dostatečně podrobné a že budou včas zpřístupňovány veřejnosti; zdůrazňuje, že je při tom důležité uplatňovat věrohodný systematický přístup, v jehož rámci bude zajištěno, že měřicí přístroje budou rozmístěny na odpovídajících místech s ohledem na zajištění veřejného zdraví, které musí být jeho nejzazším cílem;

14. vyzývá zemské vlády v Braniborsku a Sasku, aby poskytly informace o výjimkách či přímých nebo nepřímých dotacích poskytnutých těžebním společnostem na základě státního vodohospodářského zákona; poznamenává, že změny výšky hladiny pozemních vod mají vzhledem ke geologickému charakteru regionu negativní dopad na chemické složení vod; žádá zemské vlády, aby jednaly transparentně a řádným způsobem poskytovaly včasné informace o veškerých budoucích plánech týkajících se současných těžebních činností; domnívá se, že zemské vlády by už neměly povolovat otevírání nových nebo rozšiřování stávajících dolů, včetně dolu Welzow Süd, a že musí být stanoven jasný termín, k němuž bude současný provoz ukončen;

15. připomíná, že v souvislosti s nakládání s kaly je třeba postupovat v souladu s právními předpisy a že zejména je třeba zajistit nejen jejich odstraňování, ale také jejich odpovídající zpracování a ukládání;

16. je proti tomu, aby kvůli těžbě docházelo v Lužici k dalšímu přesídlování obyvatel, zvláště pak obyvatel patřících k lužickosrbskému společenství, neboť trend, který vedl v minulých desetiletích k jejich sociálnímu a kulturnímu vykořenění, je třeba zvrátit;

17. zdůrazňuje, že je třeba zajistit úplnou rekultivaci bývalých dolů a zaručit úplnou stabilizaci půdy, která umožní nejen obnovu životního prostředí, ale i smysluplnou socioekonomickou činnost; zdůrazňuje, že je třeba vynaložit nezbytné prostředky a úsilí na zajištění toho, aby kyselost vody v umělých jezerech v někdejších důlních jámách klesla na neutrální hodnoty, aby tyto jezera bylo skutečně možné využívat k rekreačním účelům; domnívá se, že vzhledem k poznatkům získaným na základě dřívějších přístupů by současní provozovatelé těžby měli mít povinnost zajistit patřičnou a včasnou rekultivaci těžebních oblastí a měli by za ni nést hlavní odpovědnost;

18. vyzývá státní orgány, aby zajistily, že těžební společnosti ponesou v souladu se zásadou „znečišťovatel platí“ jednoznačnou odpovědnost za veškeré environmentální důsledky, které jejich těžební činnost může mít, a že jako podmínku udělení licence pro tuto činnost, kterou budou muset splnit ještě před zahájením této činnosti, jim spolkové a zemské orgány stanoví povinnost vyčlenit zvláštní účelově vázanou a dostatečně velkou finanční rezervu určenou na stabilizaci, regeneraci a přeměnu důlních oblastí a na napravování veškerých případných škod způsobených znečištěním, k němuž v důsledku těžby hnědého uhlí dojde, a to aby už v budoucnu nedocházelo k tomu, že toto břemeno ponesou daňoví poplatníci;

19. podtrhuje význam zapojení příslušníků lužickosrbského společenství do rozhodovacích procesů na všech úrovních, pokud má toto rozhodování vliv na jejich práva; je přesvědčen, že Radě pro záležitosti lužickosrbského obyvatelstva musejí být udělena větší práva, aby byla zajištěna její aktivní účast;

20. vyzývá zemské vlády v Braniborsku a Sasku, aby všemožně podporovaly lužickosrbský jazyk; vítá opatření, která byla na podporu lužickosrbského jazyka uskutečněna, a s uspokojením konstatuje, že dopravní značení v lužickém regionu je dvojjazyčné; doporučuje další rozšíření lužickosrbského jazykového prostředí, a to tak, aby mimo jiné zahrnovalo i hlášení ve veřejné dopravě nebo informační nápisy ve veřejných prostorech, jako jsou muzea, parky a zoologické zahrady; domnívá se nicméně, že uchování lužickosrbského jazyka vyžaduje přijetí strukturovanějších opatření, která podpoří jeho používání ve veřejném sektoru a v každodenním životě občanů tohoto regionu;

21. poukazuje na to, že zásadní význam pro zachování kontinuální existence lužickosrbského jazyka má výuka v tomto jazyce; je znepokojen současnou reformou předpisů, jimiž se v Braniborsku řídí vzdělávání v lužickosrbském jazyce, a tím, že ve svém důsledku jsou pro zajištění kontinuální výuky překážkou; zdůrazňuje, že na všech stupních školství je třeba zajistit větší počet kvalifikovaných učitelů, kteří budou lužickou srbštinu ovládat a budou ji schopni vyučovat;

22. navrhuje, aby na podporu srbského jazyka a kultury byly poskytovány prostředky EU, které by byly určeny především na konkrétní strukturální aspekty, jako je vzdělávání učitelů na Lipské univerzitě, což by spolu s projektem Witaj mohlo zajistit celoživotní vzdělávání v lužické srbštině už od mateřských škol; domnívá se, že spolehlivým partnerem v tomto projektu by byla Lužickosrbská nadace v Budyšíně;

23. bude sledovat občanské výzvy týkající se budoucího vývoje lužického regionu.